ԱԶԳ

AZG armenian daily

Նոյեմբեր 11
1992
Չորեքշաբթի

օրաթերթ
Բ տարի, թիւ 127 (219)
գինը 2 ռ.

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 CPRI SU

Ելցինը Լոնդոնում սպառնում է ընդդիմությանը

Երեկ խոսք առնելով բրիտանական խորհրդարանի առաջ, Ռուսաստանի նախագահը սպառնաց անհրաժեշտության դեպքում կտրուկ եւ արտակարգ միջոցների դիմել սանձահարելու իր գլխավորած իշխանությունը տապալել փորձող կոմերին՝ կոմունիստներին, վրեժխնդիրներին եւ արկածախնդիրներին: Խորհրդարանի առաջ նա խոստացավ հետեւողականորեն իրականացնել Ռուսաստանի ռազմավարացման եւ տնտեսության ազատականացման գործընթացը: Նախորդ օրը Բորիս Ելցինը Բրիտանիայի վարչապետ Ջոն Մեյջորի հետ ստորագրել 1766 թ. ի վեր երկու երկրների միջեւ կնքված բարեկամության առաջին դաշնագիրը: Ռուսաստանի նախագահը, որն իր պաշտոնական առաջին այցն է կատարում Անգլիայում, խնդրեց վերանայել պարտքերի վճարման ժամանակացույցը եւ կոչ արեց բրիտանական ընկերություններին, որ ներդրումներ կատարեն կապիտալիզմի վերադարձած Ռուսաստանում: ■

ԵԱՀԽ-ն կրկին անդրադառնում է արցախյան խնդրին

Վիեննայի ժողովը մյուս շաբաթ

«Ներկա պարագաներում զինադադարի հարցն առավել քան երբեւէ առաջնահերթ է մեզ համար, եւ մենք շարունակում ենք մտածել, որ Լեռնային Ղարաբաղի ներկայացուցիչների մասնակցությունը զինադադարի պայմանագրին խիստ կարեւոր է, որպեսզի այն արդյունավետ լինի», այսպիսի հայտարարությամբ է հանդես եկել նոյեմբերի 5-6-ը Պրագայում տեղի ունեցած ԵԱՀԽ-ի Ավագ պաշտոնատար անձանց 17-րդ ժողովում Հայաստանի արտգործնախարարության խորհրդական Քրիստիան Տեր-Ստեփանյանը:

Երեկ մեր թղթակցին տված հարցման մեջ նա նշեց, որ նոյեմբերի 6-ին ժողովի մասնակիցների կողմից ընդունվել է յոթ կետից բաղկացած մի որոշում, ուր ասվում է, թե Վիեննայում պետք է ստեղծել ԵԱՀԽ Ավագ պաշտոնատար անձանց մի խումբ, որը կքննարկի շրջան դիտորդներ ուղարկելու խնդիրները: Միեւնույն ժամանակ կոչ է արվում ԵԱՀԽ բոլոր մասնակիցներին իրենց աջակցությունը համակարգել Մինսկի խմբի հետ, իսկ այն երկրները, որոնք կցանկանան դիտորդներ ուղարկել, ընդգրկվեն ԵԱՀԽ-ի խմբի կազմում:

Պրն. Տեր-Ստեփանյանը նշեց նաեւ, որ դեկտեմբերի 14-15-ը Ստոկհոլմում տեղի կունենա ԵԱՀԽ արտգործնախարարների ժողով, ուր կքննարկվի Մինսկի խմբի բանակցությունների վերսկսման նախապատրաստական աշխատանքների հարցը: Ա. Հ.

Սահմաններում առանց լուրջ միջադեպերի

Ինչպես հաղորդում է «Սնարք» գործակալությունը, վերջին երեք օրերի ընթացքում ադրբեջանական կազմավորումները Հայաստանի սահմանամերձ բնակավայրերը եւ հայկական պաշտպանական դիրքերը գնդակոծել են հիմնականում փոքր տրամաչափի զինատեսակներով: Հայաստանի պաշտպանության նախարարության տվյալների համաձայն, նոյեմբերի 9-ի երեկոյան եւ լույս 10-ի գիշերը գնդակոծվել են Վայքի, Կապանի եւ Մեղրու շրջանների հայկական դիրքերը: Ընդ որում Կապանի շրջանը գնդակոծվել է նաեւ նռնականետներից: Տուժածներ չեն եղել: Հայկական կողմը պատասխան գործողությունների չի դիմել:

Երեկ եւ նախորդ գիշեր գնդակոծվել են նաեւ Տավուշի շրջանի սահմանամերձ բնակավայրերը:

Մինչդեռ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը հայտնում է, թե հայկական կազմավորումները հրետակոծել են Ղուբաթլիի եւ Ջեբրայիլի շրջանների, ինչպես նաեւ Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետության սահմանամերձ բնակավայրերը: Տուժածների մասին տեղեկություններ չեն հայտնվում: ■

Ադրբեջանական օդուժը ռմբակոծում է սեփական բնակավայրերը

Վկայակոչելով Ղարաբաղի «Նորություններ» գործակալությունից ստացված տեղեկությունները, «Նոյյան տապան» գործակալությունը հաղորդում է, որ նոյեմբերի 9-ին ադրբեջանական բանակի ՄիԳ-25 ինքնաթիռների օդային հարձակման հետեւանքով Ստեփանակերտում զոհվել է մեկ եւ վիրավորվել 9 մարդ: Նույն օրը գնդիկավոր ռումբեր են նետվել Մարտունու շրջանի Ճարտար գյուղի մերձակայքում: Ըստ նախնական տվյալների, կան ավերածություններ:

Մինչդեռ, ինչպես հաղորդում է Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը, նոյեմբերի լույս 10-ի գիշերը Հայաստանի տարածքից առանց տարբերանշանի երկու ինքնաթիռներ ներխուժել են Ադրբեջանի տարածք եւ ռմբակոծել Աղդամի եւ Ֆիզուլու շրջանների բնակավայրերը: 8 մարդ զոհվել է, 15-ը վիրավորվել: Ստեփանակերտում պնդում են, որ ռմբակոծությունները սխալմամբ իրականացրել են ադրբեջանական ինքնաթիռները:

Մարտակերտի շրջանում շարունակվում են հայկական պաշտպանական դիրքերի գնդակոծումները: ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերի շտաբը հերքել է Ադրբեջանի այն հայտարարությունը, թե խփվել է հայկական բանակի 20 միավոր զրահատեխնիկա: Ղարաբաղի հարավում ադրբեջանական օդուժը ռմբակոծել է Ստեփանակերտը եւ Հադրութի շրջանի Տող, Թաղլար եւ Էդիլլու գյուղերը: Վիրավորվել է 4 մարդ:

Նոյեմբերի 9-ին Լաչինի մարդասիրական միջանցքի ուղղությամբ ադրբեջանական կազմավորումների գրոհը ետ է մղվել: Խփվել է թշնամու երկու Տ-72 տիպի տանկ: Գորիս-Լաչին-Ստեփանակերտ ճանապարհը գործում է անխափան: ■

Հացի կտրոններով իրացումը նոյեմբերի 15-ից

Կվաճառվի նաեւ ազատ գներով հաց

Ինչպես հաղորդեց Հայաստանի կառավարության լրատվական ծառայությունը, երեկ հաստատվել է հացի կտրոնային բաշխումը կազմակերպելու մասին կառավարության կարգադրությունը, որով պարենի եւ մթերումների նախարարությունը եւ Հայկոոպի վարչությունը մինչեւ նոյեմբերի 12-ը պետք է իրականացնեն ալյուրի պաշարների եւ հացաթխման ու վերամշակման օրական առաջադրանքների բաշխումը հանրապետության քաղաքների ու շրջանների տարածքներում տեղաբաշխված հացամթերման ու վերամշակող ձեռնարկությունների, քաղաքների եւ շրջկենտրոնների յուրաքանչյուր բնակչին՝ օրական 350 գրամ, իսկ գյուղական բնակչին՝ 250 գրամ հաշվարկով:

Կարգադրությամբ նախատեսվում է նաեւ՝ նոյեմբերի 15-ից սկսել հացի կտրոններով վաճառքը (բացառությամբ Գյումրի քաղաքի), իսկ մինչեւ նոյեմբերին 12-ը ուսումնասիրել հանրապետությունում հացի խանութների տեղաբաշխման սխեման՝ ավելացնելով դրանց թիվը: Միեւնույն ժամանակ նոյեմբերի 12-ից բոլոր հացաթխման ձեռնարկություններում անցնել հացի արտադրության 1,05 կգ, 0,7 կգ եւ 0,35 կգ ստանդարտի: Բացի դրանից բնակչության լրացուցիչ պահանջմունքները բավարարելու նպատակով հացաթխման ձեռնարկություններին թույլատրվում է արտադրել հատուկ տեսակի բարձրորակ հաց՝ ազատ շուկայական գներով վաճառելով առանձին խանութներում, որոնք չեն իրականացնում հացի կտրոնային վաճառք: Բոլոր կարգի խորհուրդներին հանձնարարվում է մինչեւ նոյեմբերի 12-ը ավարտել հացի կտրոնների տպագրությունը, իսկ մինչեւ նոյեմբերի 14-ը՝ բնակչության շրջանում դրանց տարածման աշխատանքները:

Առայժմ սահմանվում է, որ տվյալ օրվա համար չօգտագործված հացի կտրոնները հաջորդ օրերին չեն պարտադրվում, թեեւ պարենի եւ մթերումների նախարարությանը 5-օրյա ժամկետում առաջարկվում է ներկայացնել հացի չպարտադրվող կտրոնները հետագա օրերին պարտադրելու մասին առաջարկ: ■

Մանվել Սարգսյան. «Ղարաբաղն ինքը պետք է լուծի իր խնդիրը»

«Լեռնային Ղարաբաղն ինքը պետք է լուծի իր խնդիրը», այսպիսի կարծիք հայտնեց Հայաստանում ԼՂՀ մշտական ներկայացուցիչ Մ. Սարգսյանը: «Սնարք»-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ նա ասաց, թե միջազգային կազմակերպությունների բոլոր միջնորդական ջանքերը գործնականում սահմանափակվում են շրջանում ստատուս քվոյի վերականգնումով: Սակայն, ինչպես նշեց նա, ԼՂՀ ԳԽ նախագահի պաշտոնակատար Գեորգի Պետրոսյանի վերջին հանդիպումները Ֆրանսիայում ցույց են տալիս, որ հակամարտության խաղաղ կարգավորման ճանապարհին չի բացառվում որ համաշխարհային հանրությունը հաշվի կառնի նոր իրողությունը: *«Դա առաջին հերթին համոզում է մեզ, որ ԼՂՀ ղեկավարության արտաքին քաղաքական գործունեության հիմքում պետք է՝ լինեն ուղղակի շփումներն առանձին պետությունների հետ, մենք չպետք է հույս դնենք միջազգային կազմակերպությունների ամեն տեսակի նախաձեռնությունների վրա»:* ■

Նոր խռովություններ Եգիպտոսում

Եգիպտոսի Ասիութ քաղաքում երեկ նոր խռովություններ պատահեցին. բախումներ տեղի ունեցան իսլամ արմատականների ու ոստիկանների միջեւ: Այս վերջիններից շուրջ 200 հոգի շրջապատեցին քաղաքի գլխավոր մզկիթը, որտեղ հավաքվել էին արմատականները: Քաղաքում երեկ պայթեցին թույլ ուժգնության մի քանի ռումբեր: Կան վիրավորներ: Նախագահ Հոսնի Մուբարաքը հեռուստատեսությամբ ելույթ ունենալով խոստացավ հետեւողականորեն խիստ եւ անզիջող լինել արմատականների հանդեպ, նրանց կոչելով «ահաբեկիչներ»: ■

Հորդանանյան խորհրդարանի 2 անդամին 20 տարվա բանտարկություն

Հորդանանյան դատարանը երեկ 20 տարվա աշխատանքային ծանր ռեժիմով բանտարկության վճիռ արձակեց 2 պատգամավորների դեմ, թեեւ դատախազությունը նրանց դեմ պահանջել էր մահապատիժ կամ ցմահ բանտարկություն: Շուրջ 1 ամիս շարունակվող դատավարության ավարտին 2 պատգամավորները հանցավոր էին հռչակվել կառավարության դեմ դավադրելու, ապօրինի կազմակերպության անդամ լինելու եւ զենք կրելու համար: Երկրի կրոնամոլ շրջանակներում դատապարտության լուրը մեծ դժգոհությամբ դիմավորվեց եւ համարվեց սպառնալից քայլ առաջիկա տարի անցկացվելիք խորհրդարանական ընտրություններից առաջ: ■

Գերմանացիները դատապարտում են նացիստներին

Ավելի քան 100 հազար գերմանացիներ երկրի գլխավոր քաղաքներում երթեր կազմակերպելով նշեցին 1938 թ. նացիստների կազմակերպած «Բյուրեղյա գիշեր»-ի ջարդերի տարեդարձը, որոնք նախորդել էին հետագայում ավելի մեծ ցեղասպանական արարքներին: Այդ առթիվ ցուցարարները դատապարտեցին Գերմանիայում վերջերս կրկին շեշտվող նացիստական եւ ծայրահեղ աջակողմյան շարժումներ, որոնց զոհ են դառնում հատկապես օտարերկրացի փախստականներն ու բանվորները: Միաժամանակ Հռոմում շուրջ 50 հազար հոգի ցույց էր կազմակերպել հակասեմիտիզմի եւ ռասիզմի դեմ: ■

Միտերանն ուզում է բարեփոխել սահմանադրությունը

Նախագահ Ֆրանսուա Միտերանը հայտարարեց, թե այս ամիս սահմանադրության մի շարք փոփոխությունների նախագծեր կներկայացնի խորհրդարան, այն «արքագրելու եւ բարեփոխելու համար»: Առաջարկված փոփոխություններից մեկը կսահմանափակի նախագահի պաշտոնավարության ժամկետը, մյուսը կառաջարկի ստեղծել դատական առանձին եւ անկախ ճյուղ, իսկ մեկ այլ նախագծով կդյուրացվի պաշտոնատար անձանց դեմ դատական գործ հարուցելու գործընթացը: ■

Տաջիկստանի. ԳԽ նախագահությունը եւ նախարարների խորհուրդը նոյեմբերի 10-ին կայացած համատեղ նիստում հրաժարական տվեցին: Նրանք դիմեցին բոլոր հակամարտ խմբավորումներին կրակը դադարեցնելու եւ հանրապետությունում քաղաքացիական խաղաղություն հաստատելու խնդրանքով: ■

Կոնգրեսի որոշումը կվնասի փոխշահավետ համագործակցությանը

Ադրբեջանին ֆինանսական օգնություն չտրամադրելու ԱՄՆ-ի կոնգրեսի որոշումը կարող է վնասել երկու երկրների փոխշահավետ համագործակցությանը: Այդ մասին ամերիկյան «Ամոկո» նավթային ընկերության ներկայացուցիչ Ռոբերտ Բլանթոնի հետ զրույցի ժամանակ հայտարարեց Ադրբեջանի խորհրդարանի ղեկավար Իսա Ղամբարովը: Իր հերթին Ռոբերտ Բլանթոնը, որը նաեւ Կասպից ծովում գտնվող նավթային հանքավայրերի մշակման ընկերության նախագահն է, ասաց. *«Մենք ձգտում ենք հեռու մնալ քաղաքականությունից: Ես կարող եմ պնդել, որ «Ամոկո»-ի հետ համագործակցությունը բարգավաճում կբերի Ադրբեջանին»:* Ադրբեջանի նավթային հանքավայրերը մշակող ֆիրմայի եկամուտների 74 տոկոսը կտրամադրվի հանրապետությանը, իսկ 24 միլիարդ դոլլարը կմնա ֆիրմային: ■

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶՈՐՔԵՐԸ ՄՏԱՆ ԻՆԳՈՒՇԻԱ

Երեկ ժամը 11-ին արտակարգ իրավիճակի ռեժիմը ապահովելու նպատակով Ինգուշիայի տարածք են մտցվել Ռուսաստանի զորքերը: Նրանք հասել են Չեչնիայի հետ սահմանագծին եւ ամբողջովին շրջափակել Ինգուշիան: Միաժամանակ ռուսաստանցի զինծառայողներն առանց որեւէ միջադեպի մտել են Ինգուշիայի վարչական կենտրոն Նազրան քաղաքը:

Չեչենական խորհրդարանում, կառավարական շրջանակներում այդ քայլը գնահատվում է որպես *«ուժի կոպիտ ցուցադրում, Չեչնիայի դեմ հարձակման ուղղակի սպառնալիք»:* Այդ մասին «ԻՖ»-ի թղթակցին հայտարարել է Չեչնիայի պաշտոնական ներկայացուցիչը: Նրա խոսքերով, Չեչնիայի կառավարությունը համապատասխան միջոցառումներ է ձեռնարկում հանրապետության անկախությունը պաշտպանելու նպատակով: Չեչնիայի զինված ուժերում հայտարարվել է մարտական պատրաստություն, իրականացվում է սահմանապահ գոտու ուժեղացված հսկողություն: Իսկ Չեչնիայի նախագահ Ջոխար Դուդաևը ստորագրել է «Պաշտպանության միասնական պետական զորահավաքի համակարգ ստեղծելու մասին» հրամանագիրը: Դիտորդները Գրոզնիում գտնում են, որ այդ հրամանագիրը հետեւեց Ռուսաստանի զորքերը Ինգուշիա մտցնելուն:

Ինչպես հաղորդեցին Ռուսաստանի նախագահին կից արտակարգ իրավիճակների պետական կոմիտեում, հակամարտության ընթացքում արդեն զոհվել է 253 եւ վիրավորվել 592 մարդ: Օսական կողմից զոհվել է 133 մարդ, որից 11-ը՝ զինծառայող, ինգուշական կողմից՝ 120 հոգի: Վիրավորների թվում են ռուսաստանցի 24 զինծառայող: ■

digitised by A.R.A.R.@

Վլադիմիր Ստուպիշին. «Ռուսաստանը Ղարաբաղյան խնդրի լուծման պատրաստի տարբերակներ չունի»

Հայաստանում Ռուսաստանի դեսպանատանը առաջարկվել է ԱԳՆ շենքը

«Ես Հայաստան եմ եկել այն բարի զգացմունքով, որ ոչ միայն ծառայեմ իմ պետությանը, այլեւ ապրեմ ձեզ հետ ու ձեր կյանքով», այսպես սկսեց երեկ ԱԳՆ-ում կայացած իր մամուլի ասուլիսը Հայաստանում Ռուսաստանի Դաշնության արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Վլադիմիր Ստուպիշինը: Նա հայտարարեց, թե Հայաստանի եւ Ռուսաստանի հարաբերություններում հաստատվել են ոչ միայն պաշտոնական, քաղաքական, տնտեսական կապեր, այլեւ զուտ մարդկային, որն էլ թույլ է տալիս խոսել համատեղ կյանքի, ավանդույթների եւ փոխհարաբերությունների հետագա զարգացման մասին:

Դեսպանը, պատասխանելով լրագրողների հարցերին, նախ անդրադարձավ Ռուսաստանի արտաքին քաղաքականությանը, նշելով, թե այն դեռեւս ձեւավորման ընթացքում է եւ Ռուսաստանի արտգործնախարարությունը մեծ աշխատանք է տանում արտաքին քաղաքականության մենակետի ձեւավորման ուղղությամբ: Այդ խնդրում մեծ տեղ է տրվում նաեւ Անդրկովկասի շրջանին:

Այստեղ կարեւորվում է այն հարցը, թե ինչպես է Ռուսաստանը վերաբերվում Հայաստանին եւ Լեռնային Ղարաբաղի խնդրին: Պրն. Ստուպիշինի կարծիքով, այն, որ Ռուսաստանն առաջիններից մեկը Հայաստանի հետ է սկսել պետական կառավարական պատվիրակությունների մակարդակով քննարկել երկկողմ հարաբերությունների հարցը, վկայում էր Ռուսաստանի հատուկ վերաբերմունքի մասին: Արդեն ստորագրվել են մոտ 20 երկկողմ համաձայնագրեր ու պայմանագրեր, եւ դրանց կնքման ուղղությամբ աշխատանքները շարունակվում են:

Ղարաբաղյան խնդրի հարցում Ռուսաստանն առայժմ լուծման պատրաստի տարբերակներ չունի, բայց շահագրգռված է, որպեսզի հակամարտող կողմերը հասնեն ինչ-որ փոխզիջման, որը հնարավորություն կտա նաեւ Ռուսաստանին կատարել իր միջնորդական առաքելությունը:

«Ես համոզված եմ, որ հնարավոր է գտնել ինչ-որ փոխզիջումային տարբերակ եւ դադարեցնել տարիներ շարունակվող արյունահեղությունը», ասաց դեսպանը:

Խոսելով Հայաստանում տեղակայված ռուսական զորքերի մասին, պրն. Ստուպիշինը նշեց, թե իր ունեցած տեղեկությունների համաձայն, նախկին 7-րդ բանակի դերը դրական է, քանի որ այն նպաստել է շրջանում խաղաղության կայունացմանը:

Դեսպանը խոստովանեց նաեւ, որ թե Ռուսաստանը եւ թե նախկին Խ. Միության մյուս հանրապետությունները պատրաստ չէին այն հակամարտություններին եւ այն խնդիրներին, որոնք տարածվեցին նախկին Խ. Միության ողջ տարածքում: *«Ռուսաստանը նման հակամարտություններ չի ուզում եւ շահագրգռված չէ դրանցով»*, հայտարարեց դեսպանը եւ ավելացրեց, թե Ռուսաստանը կողմնակից է բանակցություններին եւ քաղաքական լուծումներին. Ռուսաստանն այլեւս չի կարող ինչ-որ մեկին հրամայել: Դեսպանն իր համար բոլորովին անսպասելի համարեց նաեւ նախագահ Ելցինի նախկին խորհրդական Գալինա Ստարովոյտովայի պաշտոնազրկումը: Նրա կարծիքով, այդ հրաժարականին չպետք է այդքան մեծ քաղաքական նշանակություն տալ եւ աղմուկ բարձրացնել: Բացի այդ, թեեւ դեսպանը նշեց, որ ինքը Ստարովոյտովայի հակառակորդներից չէ, բայց վերջինս էլ թույլ է տվել որոշ սխալներ: Ստուպիշինը մասնավորապես նշեց այն փաստը, որ նախկին խորհրդականը նույնպես հավասարեցնում էր տարածքային ամբողջականության եւ ազգային ինքնորոշման սկզբունքները, նշելով դրանց հակադրությունը, որը ճիշտ չէ, քանզի այդ սկզբունքները գտնվում են տարբեր հարթությունների վրա:

Պրն. Ստուպիշինը վերջում անդրադարձավ դեսպանատան աշխատանքներին, նշելով, որ իր հետ Երեւան են ժամանել 11 դիվանագետներ եւ արդեն իսկ ձեռնամուխ են եղել ակտիվ դիվանագիտական աշխատանքի: Դեսպանը նախապատրաստվում է առաջիկայում այցելել Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններ, աղետի գոտի, ծանոթանալ ոչ միայն պաշտոնական, այլեւ գիտական եւ մշակութային շրջանակների հետ:

Իսկ դեսպանությունն առայժմ տեղավորվել է «Հրազդան» հյուրանոցային վարչության կառավարական տնակներից մեկում: Հայաստանի իշխանությունները խոստացել են տրամադրել ներկայիս ԱԳՆ-ի շենքը, բայց թե երբ կիրականանա այդ խոստումը, դեսպանն ինքը դժվարացավ պատասխանել:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

ՀՌԱԿ ակումբներ ստեղծվեցին Ստեփանավանում եւ Սպիտակի շրջանում

Ստեփանավան քաղաքի եւ Սպիտակի շրջանի մի խումբ բնակիչներ ցանկություն են հայտնել մտնելու Հայաստանի ռամկավար ազատական կուսակցության շարքերը: Նոյեմբերի 6-ին սկզբում Ստեփանավանում, հետո Սպիտակում նրանց հետ հանդիպեցին ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանը, վարչության անդամ, ՀՀ ԳԽ ՀՌԱԿ խմբակցության նախագահ Վիգեն Խաչատրյանը, ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության գործերի կառավարիչ Էդվարդ Ղազարյանը:

Տեղի ունեցան զրույցներ, որոնց ընթացքում ընկեր Ռ. Միրզախանյանը ներկայացրեց Ռամկավար ազատական կուսակցության որդեգրած քաղաքականության սկզբունքները, պատասխանեց հարցերին:

Կատարվեցին երդման արարողություններ, որոնք անցկացրեց ՌԱԿ-ի Մ. Նախանցների Արեւմտյան շրջանի վարչության անդամ Կարո Այալթունը: ■

ՀԲԸՄ-ի բարերարի օգնությունը Լեռնապատի ուսուցիչներին

Գուգարքի շրջանի Լեռնապատ գյուղը երկրաշարժից ամենաշատ տուժած բնակավայրերից մեկն էր՝ տուժել եւ բնակության համար ոչ պիտանի են դարձել գյուղի գրեթե բոլոր տները: Փլված դպրոցի շենքը 28 աշակերտների եւ երկու ուսուցիչների մահվան պատճառ են դարձել:

Անցած տարիներին Լեռնապատում ոչինչ չի փոխվել՝ մարդիկ շարունակում են ապրել ժամանակավոր կացարաններում, իսկ նոր տեղում կառուցվող գյուղի շինարարությունը կիսատ է մնացել:

Չնայած այս անմխիթար վիճակին, լեռնապատցիները մեծ մասամբ մնացել են իրենց պապական հողում եւ կյանքը իր հունով է ընթանում՝ ամուսնանում են, երեխաներ են ծնվում: Ճիշտ է, ժամանակավոր տնակներում, բայց լիարժեք գործում են նաեւ մանկապարտեզն ու դպրոցը:

Այս հաստատությունների աշխատողներին որոշ չափով աջակցելու նպատակով ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության որոշմամբ նրանց տրամադրվեց Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության բարերար, Ֆրանսիայից դոկտ. Ավետիս Պապազյանի հատկացրած գումարը՝ 100 հազար ռուբլի:

Նոյեմբերի 6-ին այդ բարի առաքելությունն ի կատար ածեցին ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանը եւ ՀՀ ԳԽ ՀՌԱԿ խմբակցության նախագահ Վիգեն Խաչատրյանը: ■

Հայաստան ներմուծվող հացը մանրազնին ստուգվում է

Ինչպես հայտնի է, ՀՀ հացամթերքների նախարարությանը կից գործում է ստուգման լաբորատորիա, որը հսկում է հացաբխման հետ կապված բոլոր տեխնոլոգիական փուլերը: 1992թ. հուլիսից լաբորատորիայում ստեղծվել է բուսաբանական բաժին, որը ստուգում է մկնդեղի, ցինկի, կալցիումի եւ այլ ծանր մետաղների քանակությունը հացահատիկի մեջ:

«Նոյյան տապան»-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ բուսաբանական բաժանմունքի վարիչ Սերգեյ Այդինյանը հայտնեց, թե սեպտեմբերից սկսած իրենք բուսաբանական ստուգման են ենթարկում Հայաստան ներմուծվող ամբողջ հացահատիկը: Օրինակ, նոյեմբերի 4-ին, երբ Թուրքիայից Հայաստան մուտք գործեցին առաջին վագոնները, երկու օրվա ընթացքում ստուգման ենթարկվեցին բոլոր վագոնները:

Արտաքին որակի պետական վարչության բաժնի վարիչ Բաբկեն Օլֆինյանն իր հերթին նշեց, որ ներմուծվող ողջ հացահատիկը ստուգվում է ոչ միայն նախարարության լաբորատորիայում, այլեւ Երեւանի, Սեւանի եւ Բաղրամյանի ալրաղաց կոմբինատներում: Թուրքիայից ներմուծվող հացահատիկի մասին Օլֆինյանը նշեց, թե *«հացահատիկը համապատասխանում է միջազգային բոլոր ստանդարտներին եւ տեխնիկական չափանիշներին»*:

«Նոյյան տապան»-ի թղթակիցը Օլֆինյանին խնդրեց մեկնաբանել երեւանցիների մեջ տարածված լուրը, իբր Փոքիից բերված ցորենը թունավորված է եղել ԴԴՏ-ով:

Օլֆինյանը հայտարարեց, թե ծանր հոտը «Ռիտա Դե» իտալական նավում ալյուրի երկար ամիս գտնվելու եւ խոնավանալու հետեւանք է, այլ ոչ թե թունավորման: Բոլոր մյուս վարկածները ստահոդ լուրեր են: Մնացած ողջ փչացած ալյուրը դուրս է հանվել արտադրությունից եւ ուղարկվել անասուններին կերակրելու: ■

Բորիս Առուշանյան. «Հնարավոր է, որ ԼՂՀ-ն ընդունի հայկական շուկայի պայմանները»

Հայաստանում հացի կտրուկ թանկացման հետ կապված ԼՂՀ Նախարարների խորհրդի նախագահի տեղակալ Բորիս Առուշանյանը «Սնարք»-ի թղթակցին հայտարարել է, թե «Լեռնային Ղարաբաղը, հնարավոր է, ստիպված կլինի ընդունել հայկական շուկայի պայմանները»: Միեւնույն ժամանակ նա նշել է, թե որոշ դեպքերում ԼՂՀ կառավարությունը կվարի սեփական տնտեսական քաղաքականություն, որի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է շարունակվող պատերազմի հետեւանքով կենսամակարդակի անկմամբ: ■

Վերականգնվում է «կյանքի ճանապարհը»

Չնայած Լաչինի միջանցքի մշտական հրետակոծություններին, այստեղ շարունակվում են ճանապարհաշինական աշխատանքները: Ինչպես «Սնարք»-ի թղթակցին հայտնեց ԼՂՀ Նախարարների խորհրդի նյութական արտադրության բաժնի վարիչ Մախիմ Դանիելյանը, Շուշի-Լաչին ճանապարհահատվածում ավարտվում են վերականգնման աշխատանքները: Վերականգնվում են նաեւ Ասկերանի գյուղամիջյան ճանապարհները: ■

Ղարաբաղում հատվում են անտառները

Վառելանյութի սուր պակասի պատճառով շարունակվում է տարերային անտառահատումը Ղարաբաղում: Ընդ որում հատվում է եզակի ղարաբաղյան կաղնին: Անտառտնտեսության մասնագետների հաշվարկներով, ձմռանը բնակչության նորմալ կենսապահովման համար անհրաժեշտ է մթերել ոչ պակաս քան կես միլիոն խորանարդ մետր վառելափայտ: Անտառների ոչնչացումը կազդի ոչ միայն Ղարաբաղի, այլեւ Ադրբեջանի սահմանամերձ շրջանների բնապահպանության վրա: ԼՂՀ անտառտնտեսության ղեկավար Լեոնիդ Օրբելյանը գտնում է, որ միայն 1992 թ. հատված անտառների վերականգնման համար անհրաժեշտ է ոչ պակաս քան 20 տարի: ■

Ղարաբաղում հավաքվել է 12 հազար տոննա հացահատիկ

Մինչեւ վերջերս ԼՂՀ գյուղատնտեսությունը ապահովում էր Ղարաբաղի ազգային եկամտի 75 տոկոսը: Չնայած պատերազմին, ԼՂՀ գյուղատնտեսության նախարար Արմո Ծատուրյանի խոսքերով, Ղարաբաղում հավաքվել է 12 հազար տոննա հացահատիկ, որը կազմում է մինչպատերազմյան քանակության 10-15 տոկոսը: Այդ քանակությունը կբավարարի գյուղական բնակչությանը, իսկ քաղաքային բնակչության հացի հարցը կլուծվի Հայաստանից ներմուծումների հաշվին: ■

Կրկին հեռախոսապատվում է Ղարաբաղի մայրաքաղաքը

Փաստորեն նորից է հեռախոսապատվում ԼՂՀ-ի մայրաքաղաքը: Ինչպես «Սնարք»-ի թղթակցին հայտնեցին ԼՂՀ Նախարարների խորհրդում, Ստեփանակերտում սկսվել են շարքից լրիվ դուրս եկած կաբելային համակարգի վերականգնման աշխատանքները: Նրա խոսքերով, հեռախոսակապից արդեն օգտվում են 400 բաժանորդներ, աշխատում են ռադիոյի ավելի քան 800 կետեր: Վերականգնվում են նաեւ ԼՂՀ մյուս շրջանների կապի գծերը: ■

Դեֆիցիտը կբավարարվի 1/3-ով

Ինչպես հաղորդեց Ադրբեջանի ֆինանսների նախարարի առաջին տեղակալ Ֆիկրեթ Յուսիֆովը, ռազմական գործողություններ վարելու համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների դեֆիցիտը կարող է բավարարվել միայն 1/3-ով: Մինչեւ 1992 թ. օգոստոս նախարարությունը կարողացավ տրամադրել ճակատի կարիքների համար անհրաժեշտ գումարի 3-5 տոկոսը: ■

ՔԱՂԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՔԱՎՈՒԹՅԱՆ ՆՈԽԱ՞Զ

Նոյեմբերի 10-ին Երքաղխորհրդի նիստում դարձյալ փառահամար էր. քննարկվում էր քաղաքապետ Համբարձում Գալստյանին անվստահություն հայտնելու հարցը: Արդեն ո-րերորդ անգամ առաջարկելով այդ հարցն օրակարգ մտցնել, խորհրդի արմատապես տրամադրված թեւը հույս է փայփայում, թե նախագահը վերջապես կանգնա ընդդիմության ձայնին եւ կամովին հրաժարական կտա (լուրեր են պտտվում, թե նրա հրաժարականի դիմումն արդեն իսկ Հայաստանի նախագահի մոտ է, իսկ նախագահն էլ իր հերթին հուսով է, որ խորհուրդը երբեք չի կարողանա հավաքել 134 ձայն, որոնց դեմ քվեարկելու դեպքում կիրականանա իրեն անվստահություն հայտնելու ոմանց երազանքը (թե՞ ւս առերես հայտարարությունների նախագահն առայժմ հրաժարական տալ չի պատրաստվում եւ չի տա գոնե մինչեւ գարուն):

Նիստն սկսվեց նախագահի առաջարկով՝ արագ անցնել քվեարկության, քանի որ ժամը 3-ին դահլիճը պետք է տրամադրվի կառավարությանը՝ հացի վաճառքի քարտային համակարգի անցնելու խնդրի քննարկման համար: Խորհուրդը դրա մեջ դիտավորություն տեսավ եւ հանդես եկավ նիստը նախագահողին (Համբարձում Գալստյան) փոխելու եւ քննարկում ծավալելու առաջարկներով: Նախագահողին փոխելուց հետո սկսվեց քննարկումը, որն աննշան բացառություններով նախագահի քննադատություն էր եւ դեմ քվեարկելու կոչեր: Հիմնական մեղադրանքը գործկոմի ձեւավորման ձգձգումն էր, որը նախագահին միանձնյա կառավարելու հնարավորություն է տալիս: Մնացյալն ընթերցողն ինքը կարող է լրացնել, թվարկելով Երեւանում առկա թերություններն ու բացերը: Եղան նաեւ անսպասելի ելույթներ՝ մինչեւ իսկ նախորդ օրը նախագահի մերձավորագույնների թվից հակառակ դիրք գրավողներ: Հնչեցին նաեւ ողջախոհ ելույթներ, որտեղ նշվում էին խորհրդի մեղքերն ու պատասխանատվություն կրելու անհրաժեշտությունը: Լուրեր էին շրջում, թե նախագահին անվստահություն հայտնելու առաջարկի ձախողումից հետո խորհուրդը պատրաստվում է դնել գործկոմում պաշտոնակատարների պաշտոնավարության դադարեցման հարցը: Վերջինիս անցման համար արդեն կպահանջվի 68 ձայն, որը հավաքելը դժվար չի լինի: Խորհուրդը որոշեց քվեարկությանը եւ ձայները հաշվելուն տրամադրել 4 ժամ: Երեկոյան, քվեարկությունից հետո ստացվեցին հետեւյալ արդյունքները. անվստահություն հայտնելուն կողմ էին քվեարկել 105 պատգամավոր, դեմ՝ 48: Դրանք հաստատելուց հետո քաղխորհուրդը առաջարկություն մտցրեց սահմանափակել նախագահի իրավունքները՝ արգելել նրան կարգադրություններով կառավարել քաղաքը: Հարցի քննարկումը հետաձգվեց: Այն կշարունակվի վաղը:

ԱՐՄԻՆԵ ՕՀԱՆՅԱՆ

Ստեղծվեց Հայ երիտասարդական միությունների համագործակցություն

Հայաստանում գործող մի շարք հասարակական-քաղաքական կազմակերպությունների երիտասարդական միավորներ (ԱԻՄ-ի բուհական մասնաճյուղեր, Հայ երիտասարդ հանրապետականների դաշինք, ՀՅԴ «Նիկոլ Աղբալյան» ուսանողական միություն, ՀՌԱԿ «Արմենական» ուսանողական ակումբ, ՀՔԺՄ երիտասարդական միություն) նոյեմբերի 9-ին Երեւանում ընդունել են մի համատեղ հայտարարություն, որով ստեղծել են Հայաստանի Երիտասարդական Միությունների Համագործակցություն: ՀԵՄՀ-ն իր առաջ դրել է ազգային, հասարակական-քաղաքական, պաշտպանական եւ կրթական նպատակներ:

Համագործակցությունը բուհերում աշխատանք է տանում ուսանողության ընկերային վիճակի բարելավման ուղղությամբ: Հանդիպումներ են կայացել նաեւ ՀՀ բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարար Վարդգես Գնունու, համալսարանի ռեկտոր Նորայր Առաքելյանի հետ:

Համագործակցության ներկայացուցիչները տեղեկացրին իրենց պահանջների մասին՝ ներկայացնելով նաեւ փոխզիջումային տարբերակ՝ կապված ուսանողների կրթաթոշակների բարձրացման, տրանսպորտային երթեւեկության զեղչերի եւ հանրակացարաններում դրության բարելավման հետ:

Նախարարը խոստացավ մինչեւ ուրբաթ օրը բավարարել ուսանողների պահանջը: ՀԵՄՀ-ի անունից տեղեկացվեց, որ կառավարության մերժողական պատասխանի դեպքում կդիմեն ծավալուն միջոցների: ■

digitised by A.R.A.R.@

«Էս ծառն իմն է»

«Հայանտառ» միավորման տվյալներով, անցած տարիների համեմատությամբ ապօրինի անտառահատումները Հայաստանում աճել են ութից տասն անգամ

Մի ուրվական է շրջում Հայաստանում, ծառան ուրվականը: Անցած տարվա փորձով իմաստացած մարդիկ դեռ գարնանից են պատրաստվում դիմագրավել բնական արհավիրք դարձած տարվա այս եղանակին: Պատրաստվում են, ով ինչպես կարող է, ով ինչքան կարող է: Մեկը թիթեղյա վառարան է հարմարեցնում բարձրահարկ շենքի իր բնակարանում, երկրորդը կարգի է բերում աշխարհի ամենահզոր իր էլեկտրասալիկը, մի ուրիշը շենքի նկուղը վերածել է վառելանյութի պահեստի: Ոմանք էլ կացինն առած շրջում են սակավանտառ Հայաստանի անտառներում, քաղաքների այգիներում ու պուրակներում եւ աչքի չափով որոշելով, թե որն է չոր ծառը, կտրում են ու տանում, կտրում են ու տանում:

Երկու օր առաջ, երբ Հրազդանում էի, տեսա նրանց ձեռքի գործը: Քաղաքի շատ մասերում հաստաբուն ծառերից միայն կոճղեր են մնացել: Տեսա նաեւ ծառ կտրողներից մեկին, որ կացինն առած օրը ցերեկով (առաջ գոնե գիշերն էին գործում) բոլորի աչքի առաջ մայթեզրի ծառն էր կտրում:

– Իմ ծառն է,– ասաց,– ինչ կուզեմ՝ կանեմ, համ էլ արդեն չորանում է:

«Հայանտառ» միավորման տվյալներով, անցած տարիների համեմատությամբ ապօրինի անտառահատումները Հայաստանում աճել են ութից տասն անգամ: Միայն 1992 թ. արձանագրվել է ապօրինի ծառահատման 25 հազար դեպք, որից բացահայտվել է 11200-ը: Զարմանալին այն է, որ հարուցվել է ընդամենը 37 քրեական գործ: Դժվար չէ հաշվարկել, որ այս տեմպերը պահպանելով ընդամենը մի քանի տարի հետո մեզ կհաջողվի ստեղծել 30 հազար քառ. կմ տարածությամբ մի փոքրիկ Սահարա:

Ես չեմ պատրաստվում խրատ կարդալ ծառ կտրողներին: Միեւնույնն է, նրանք կշարունակեն իրենց գործը: Կշարունակեն այնքան ժամանակ, քանի դեռ ոչ ոք չի բռնել հանցավոր ձեռքը, քանի դեռ չեն զգացել, որ կա տերություն, որն առաջին հերթին կարգ ու կանոնի պահապան է, որ կանք մենք, մարդիկ, որ չենք կարողանում անտարբեր անցնել հանցագործության կողքով: Թեպետ իրենց բնակարաններում էլ նույնքան ցուրտ է, թեպետ իրենց երեխաներն էլ են մրսում:

Թողտվության այս մթնոլորտում միանգամայն հնարավոր է, որ այսօր իր պատուհանի տակ աճող ծառն իրենը համարող կացնավորը վաղն իրենը համարի մոտակա խանութը, պահեստը... իրենը համարի ու թալանի: Այսպես կոչված սեփականաշնորհում ներքեւից: Առավել եւս, որ դրա համար կան լուրջ նախադրյալներ: Շատ-շատերը, այդ թվում նաեւ բազմաթիվ ընթերցողներ, պարզապես հարց կտան. իսկ ի՞նչ եք առաջարկում դուք, չէ՞ որ այդ ծառը կտրում են երեխաներին տաքացնելու համար: Իհարկե, անչափ դժվար է ծարավից տանջվողին համոզել, որ տափաստանի մեջ մի քանի կում ջուր թողնի վաղվա համար, որ վաղը նույնպես շոգ է լինելու... Նա ինքը պետք է գիտակցի դա: Մենք բարոյական իրավունք չունենք ձեռք բարձրացնել մեր իսկ երեխաների հասանելիք ժառանգության վրա, մանավանդ, որ ինքներս էլ ոչինչ չենք ավելացրել այդ ժառանգությանը: Խոսքը բնության մասին է, Սեւանա լճի պաշարների վատնման, օդի եւ շրջակա միջավայրի աղտոտման, վառելանյութերի անարդյունավետ օգտագործման մասին: Այսօր նույնիսկ պետական որոշ կառույցներ, իբր բնապահպանությանը կոչված մարմիններ, արդեն իսկ կոնկրետ քայլեր են ձեռնարկում Սեւանի ափին տնկված եւ այնքան դժվարությամբ աճեցված անտառը զանգվածաբար հատելու համար: Նրանց բացատրությունը, որ վերջերս տվեց հեռուստատեսությամբ, պարզապես զավեշտական էր: Քանի որ նախատեսված է բարձրացնել Սեւանի մակարդակը մի քանի մետրով, ասում են նրանք, ապա այդ ծառերը մնալու են ջրի տակ եւ վնաս են պատճառելու լճին: Նախ ոչ մեկի համար գաղտնիք չէ, որ մենք շարունակում ենք այսօրվա պահանջներից ելնելով, միայն այսօրվա մասին մտածելով վատնել Սեւանի ջրերը: Լիճը շարունակում է ծանծաղել, շարունակվում է նրա հոգեվարքը, եւ հեռու է այն օրը, երբ (տասը թե քսան տարի հետո) ինչ-որ բան կարվի այն փրկելու համար: Իսկ ծառերը կտրվում են այսօր: Մի քանի չինովնիկների կամքով, մի քանի չինովնիկների գրպանը հարստացնելու համար: Հասկանանք ի վերջո, որ Հայաստանը պատված չէ անանցանելի ջունգլիներով, որ այստեղ տայգա չէ, ու եթե նույնիսկ կտրենք Հայաստանի բոլոր ծառերը եւ բաժանենք ժողովրդին, ապա այդ հանցագործությունը մեզ ցրտից կփրկի ընդամենը մի քանի օր: Հասկանանք ի վերջո, որ սա չէ լուծումը, եւ փորձենք գտնել այն, քանի որ չկան անելանելի իրադրություններ:

Մի քանի խոսք պատժամիջոցների մասին: Ակնհայտ է, որ բնապահպանությանն ուղղված պատիժները՝ տուգանքներ, նույնիսկ ազատազրկում, սպառել են իրենց: Դրամի արժեզրկման պայմաններում շատ ավելի ձեռնտու է լինում տուգանք վճարել կտրած ծառի համար, քան ավելի մեծ գումարով վառելափայտ կամ քարածուխ գնել: Պետք է մտածել պատժի ոչ ավանդական ձեւերի մասին, օրինակ, յուրաքանչյուր ծառ կտրողին հարկադրել իր միջոցներով տնկել որոշակի քանակությամբ ծառեր եւ ասենք, մի քանի տարի խնամել դրանք:

Չմոռանանք նաեւ, որ մենք եւս երկրագունդ կոչված մոլորակի վրա ենք ապրում, որտեղ ընթացող անտառների վերացման հետեւանքները վաղ թե ուշ զգալու ենք նաեւ մենք: Ֆրանսիական «L'Express» հանդեսի տվյալներով, միայն 1980-1990 թվականներին Ասիայում 311 միլիոն հեկտար անտառից մնացել է 275-ը, Աֆրիկայում 650 միլիոն հեկտարից 600-ը, Լատինական Ամերիկայում 924-ից 840-ը: Միայն Հյուսիսային Ամերիկայի եւ Եվրոպայի զարգացած երկրների տարածքում է նկատվում անտառածածկույթի մի փոքր աճ: Հյուսիսային Ամերիկայում անտառային տարածությունները 546 միլիոն հեկտարից հասել են 558 միլիոնի, իսկ Եվրոպայում 877-ից 885-ի:

Մարդկության եւ բնության համար անտառների վերացումը լուրջ հետեւանքներ է ունենում: Ներկա տեմպերը պահպանելու դեպքում համաշխարհային կենսաբանական ֆոնդի 25 տոկոսը կվերանա առաջիկա 50 տարում, ավելի հաճախակի եւ կործանարար կդառնան ջրհեղեղները, քանի որ ծառածածկույթը, թափված տերեւները եւ արմատներն են կլանում, պահում անձրեւաջրերը: Առանց անտառների արագորեն փոխվում է գետերի հունը, էրոզիայի է ենթարկվում հողը: Կտրված ծառերն ու ծառաբներն իրենց հյուսվածքներում ածուխ են կուտակում, որն այրվելիս վերածվում է ածխի դիօքսիդի ու նպաստում ջերմային էֆեկտի ստեղծմանը մոլորակի վրա: Այս խնդիրներն, ինչ խոսք, պետք է հուզեն նաեւ մեզ: Եւ որքան էլ դժվար լինի, այսօր մենք իրավունք չունենք չմտածելու վաղվա մասին:

ԳԱՐԻԿ ԻՍՐԱՅԵԼՅԱՆ

Ուշ գրված, բայց ոչ ուշացած ուղերձ Լեւոն Մկրտչյանին

Յարգելի պրն. Մկրտչյան, կարդացինք «Երկիր» թերթում տպագրված «Մազոխիստները հրավիրվում են ճաշի» վերնագրով ձեր արձագանքը մեր «Սեփական արյան համը» հոդվածին («Ազգ», 27 հոկտեմբեր): Կարդացինք ամենայն լրջությամբ եւ ամենայն լրջությամբ էլ որոշել էինք չարձագանքել ձեր գրածին, այլապես մենք արձագանքած կլինեինք ձե՛ր ճաշին հրավիրելու ձե՛ր կոչին, եւ երկրորդ, կհաստատեինք, որ դուք մազոխիզմի գիտակ տեսաբան եք, քանզի դրա հետքերը կարող եք գտնել նաեւ այնտեղ, որտեղ դրանք չկան:

Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով ձեր պատասխանի եւ մեր հոդվածի առաջ բերած տարաբնույթ խոսակցություններն ու հեռախոսազանգերը (կարծում ենք, պարտադիր չէր դրանց հրապարակումը մամուլում), որոշեցինք ձեզ սույն ուղերձը հղել, տեղեկացնելով ձեզ եւ ընթերցողներին, որ հոդվածում բերված առակի վերջում դրա հեղինակը (Եզոպոսը) իբրեւ առակի բացատրություն նշում է, որ «վատ սովորությունների տեր մարդիկ ավելի շուտ կործանվում են, քան ձեռք բերում որեւէ լավ բան»: Եւ չարդարացնելով «մազոխիստ» հայտնաբերելու ձեր հույսերը, ասենք, որ մենք հենց ա՛յդ ենք ի նկատի ունեցել, առակի ա՛յդ բացատրությունը, եւ ոչ թե ցավից ստացած հաճույքի բեռը մեր ուսերին հայրենիքը լքելու, թողնելու ու տաքուկ անկյուն հեռանալու կոչ ենք արել:

Իսկ ձեր հոդվածից հանգել ենք այն եզրակացության, որ այսուհետեւ մեր հոդվածների վերջում անհրաժեշտ է փոքրիկ բացատրական ու մազոխիզմին չհարելու հավաստիացում ներկայացնել՝ անձամբ ձեզ ուղղված (այս առաջարկությունը կիրականացնենք ձեր համաձայնությունից հետո): Որպեսզի դուք, հագուրդ չտալով մազոխիստ փնտրելու ձեր կրքերին ու բուռն ցանկությանը, բավականին լայն ճանաչում ունեցող ու հարգանք վայելող «Երկիր» թերթի էջերը չզբաղեցնեք «մազոխիստագիտական ուսումնասիրություններով»:

Կարծում ենք, որ մեր այս համեստ ուղերձը բավարար պատասխան է տեսքով ազդեցիկ ձեր հոդվածին:

ԳԱԳԻԿ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ

ՍՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

Մոնտեվիդեոյում հոկտեմբերի 8-ին ՀԲԸ Միության դահլիճում կայացել է ՌԱԿ-ի հիմնադրության 71-ամյակի հանդիսություն: Ելույթ են ունեցել թեմի առաջնորդ Հակոբ եպս. Գըլըճյանը, ՌԱԿ Հարավային Ամերիկայի շրջանային վարչության անդամ Օհան Պոտուրյանը եւ Բուենոս Այրեսի Ավելանեդա արվարձանի քաղաքային խորհրդի անդամ եւ ՌԱԿ-ի անդամ Սերխիո Նահապետյանը: Հանդիսության ընթացքում ընթերցվել է Ուրուգվայի նախագահի շնորհավորական ուղերձը:

Չիկագոյում հոկտեմբերի 3-ին տեղի է ունեցել Հայաստանի անկախության առաջին տարեդարձին նվիրված հանդիսություն, կազմակերպությամբ ՌԱԿ Չիկագոյի մասնաճյուղի: Ելույթ է ունեցել ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության անդամ Ռուբեն Թերզյանը: Գլխավոր բանախոսն է եղել Բերրի Զորթյանը:

Սոֆիայում հոկտեմբերի 3-ին տեղի է ունեցել «Երեւան» կազմակերպության 12-րդ համագումարը, մասնակցել են 14 քաղաքներից ընտրված 85 պատգամավորներ: Քննարկվել է «Երեւան» շաբաթաթերթի վիճակը, մանավանդ նյութական դժվարությունները:

Մարսելում հոկտեմբերի 15-ին տեղի է ունեցել ՌԱԿ Հակոբ Կոչկարյան ակումբի ստեղծման առաջին տարեդարձի առիթով ընդունելություն, որի ընթացքում 20 նորագիրներ միացել են կուսակցության շարքերին: Ելույթ է ունեցել ՌԱԿ Կենտրոնական եւ ՌԱԿ Եվրոպայի շրջանային վարչությունների անդամ Հակոբ Գասարջյանը: ■

Ախալքալաքցիները քվեարկեցին Շեւարդնաձեի օգտին

Հոկտեմբերի 21-ին Վրաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահի ընտրություններում Ախալքալաքում ընտրության մասնակիցների 98,1 տոկոսը քվեարկեց այդ պաշտոնի միակ թեկնածու Էդուարդ Շեւարդնաձեի օգտին: Իսկ նույն օրը կայացած Վրաստանի Գերագույն խորհրդի պատգամավորների ընտրություններում առաջադրված վեց թեկնածուներից Ախալքալաքից պատգամավոր ընտրվեց մասնագիտությամբ տնտեսագետ Ֆերդինանդ Ալեքսանյանը, որի օգտին քվեարկել է ընտրության մասնակիցների 54 տոկոսը: Ընտրություններին մասնակցել է 29157 մարդ: ■

«Ջավախք» հեռուստաֆիրման փակման վտանգի տակ

Այս մասին մեր զրույցի ընթացքում ասաց հեռուստաֆիրմայի տնօրեն Ռուդիկ Ավետիսյանը: Հեռուստաֆիրման, որն արդեն գործում է երկու տարի, հայտնվել է ծանր ֆինանսական կացության մեջ, որի պատճառով աշխատակիցները 6–7 ամիս է, ինչ աշխատավարձ չեն ստանում: Իսկ եկամտի միակ, այն էլ ամենահուսալի աղբյուրը ժողովրդից գանձվող 10-ական ռուբլին է, որի մի մասը ծախսվում է Հայաստանի հեռուստատեսության առաջին ծրագրի հաղորդումները Ախալքալաքում դիտելու հնարավորություն ստեղծելու համար: *«Եթե եւս երկու ամիս այսպես շարունակվի*, նշեց տնօրենը, *«Ջավախք» հայկական հեռուստաֆիրման ստիպված կլինի դադարեցնել իր գործունեությունը»*: Փաստորեն ախալքալաքցիները կզրկվեն նաեւ Հայաստանի հեռուստատեսության ծրագրի հաղորդումները դիտելուց, քանի որ դրա համար չեն ֆինանսավորում ոչ Հայաստանը, ոչ էլ Վրաստանը:

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐՈՍՅԱՆ
Մեր սեփ. թղթակից, Ջավախք

«Սպիտակ» փրկարարական ջոկատը մեկնեց Գերմանիա

Գերմանացի գործընկերների հետ նոր կապեր հաստատելու հնարավորություն ստացան «Սպիտակ» ջոկատի փրկարարները: Բադեն-Վյուրտեմբերգի Կարմիր խաչի հրավերով ջոկատի տաս անդամներ օրերս մեկնեցին Գերմանիա: Թռիչքից առաջ «Սնարք»-ի թղթակիցը զրուցեց ջոկատի ղեկավար Մովսես Պողոսյանի հետ:

– 1989 թ. սկսած մեր գործընկերները բազմիցս եկել են Հայաստան, ջոկատին ահռելի տեխնիկական եւ գործնական օգնություն ցույց տվել:

Մովսես Պողոսյանը նշեց, որ Հայաստանի փրկարարները հրավիրված են Բադեն-Վյուրտեմբերգ երկրամասի Կարմիր խաչի կոնգրեսին մասնակցելու համար: ■

Խ. Ստամբոլցյան. «Գթություն»-ը միակ հաշվետուն է

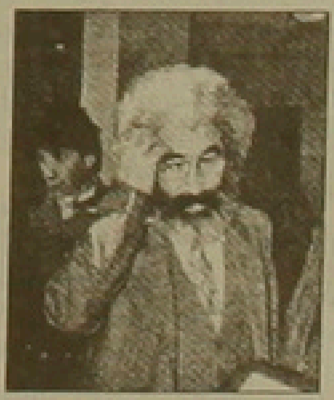

«Նոյյան տապան»-ի թղթակցի հետ զրուցելիս «Գթություն» միության, աղետի գոտու եւ փախստականների հարցերով խորհրդարանային հանձնաժողովի նախագահ Խաչիկ Ստամբոլցյանը նշեց, թե շուտով Եվրոպական համագործակցության մարդասիրական օգնության շրջանակներում Բրյուսելից Հայաստան կհասցվի երկու հազար տոննա կաթի փոշի: Այդ բեռնափոխադրմանը կօգնի Շառլ Ազնավուրը: Նախատեսվում է մեկական կիլոգրամ կաթի փոշի հատկացնել 17 տարին չլրացած երեխաներին, հղի կանանց ու թոշակառուներին: Մնացածը կտրվի մանկատներին եւ գիշերօթիկ դպրոցներին: Գործում է նաեւ կոմերցիոն խանութ, որտեղ վաճառվում են Ազնավուրի ուղարկած եւ հաշմանդամների ձեռքով պատրաստված ապրանքները: Խանութի ողջ եկամուտը հատկացվում է ընչազուրկ ընտանիքներին:

«Գթություն» միությունը նախատեսում է սահմանամերձ շրջաններին երեք հազար տոննա մթերք հասցնել: Սա կլինի երկրորդ գործողությունը, որին կմասնակցի ամերիկյան «Վորլդ Վիժն» կազմակերպությունը:

Ստամբոլցյանի խոսքերով, մարդասիրական օգնության բազմաթիվ ուղիներով 1992 թ. արտասահմանից Հայաստան է ներմուծվել 18 միլիոն դոլլարի ապրանք:

ՀՀ կառավարությունը ստեղծել է համակարգող խորհուրդ, որի կազմում ընդգրկվել են ՀՀ պետական նախարար Գագիկ Շահբազյանը, սոցապ նախարար Աշոտ Եսայանը, առողջապահության նախարար Արա Բաբլոյանը, Խաչիկ Ստամբոլցյանը եւ ուրիշներ: Խորհուրդը կվերահսկի Հայաստան հասցվող մարդասիրական բեռների առաքումները: Բանն այն է, որ Հայաստանում գրանցված են ավելի քան 200 բարեգործական կազմակերպություններ, որոնք հաշվետու չեն կառավարությանը: «Գթություն» միությունն այդպիսի հաշվետվություն է ներկայացնում ամեն եռամսյակի համար:

Այն հարցին, թե ինչու իր գոյության երեք տարիների ընթացքում «Գթություն»-ը համագումար չի հրավիրել, Ստամբոլցյանը հայտնեց, որ մինչեւ 1992 թ. տարեվերջ կկայանա միության համաժողովը, իսկ 1993 թ. անպայման կհրավիրվի համագումար:

Այն հարցին, թե որքան է կազմում նրա ընտանիքի ամսական եկամուտը, Ստամբոլցյանը նշեց, որ ընտանիքում աշխատում է միայն ինքը եւ ստանում է 3750 ռուբլի, որից 550-ը՝ պատգամավորական կարգավիճակի համար: Խոսքը վերաբերում է հին աշխատավարձին, նորը նա դեռ չի ստացել: ■

digitised by A.R.A.R.@

ԷԹՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱԿԱՀԱՄԱԿԱՐԳ. ՄԵԾ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆՈՒՄ

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Ուշադիր հետեւելով նախկին ԽՍՀՄ տարածքում ընթացող երեւույթներին, դժվար է չհամաձայնել «Ռուսաստանը, որը մենք կորցրեցինք» ֆիլմի հեղինակ Գովորուխինի հետ, որն ասել է. *«Ես արհամարհանքով եմ նայում բոլոր այն մարդկանց, ովքեր բուռն լավատեսությամբ են վերաբերում այսօրվա իրողություններին: Նրանք կամ հիմար են, կամ սրիկա»*: Ընդ որում, նրանք, որոնց գործողությունների շարժառիթը պարզունակ հիմարությունն է, առավել վտանգավոր են, քանզի մինչեւ իրենց իսկ մասնակցությամբ ընթացող երեւույթի ողբերգական էությունը չի նյութականանում, իրադարձությունների ընկալման նրանց տեսակետները հնարավոր չէ փոխել: Բայց անգամ հիմարության անառարկելի բացահայտումից հետո էլ նրանք հավակնում են առավելագույն ինքնարդարացման, իրենց գործողություններում չտեսնելով դատապարտելի միտումնավորություն:

«Ես այդպես էի անում, որովհետեւ մտածում էի այդպես» կարգախոսը կոչված է քավություն պարգեւելու հիմարությունից գործած անգամ ամենակործանարար մեղքերին, միայն թե դա արդեն էական չէ պատմության տվյալ փուլում կոնկրետ գործչի հիմարությանը զոհ գնացած երկրի ու ժողովրդի համար: Պատմությունը գրանցում է միայն փաստերը, ինչպես օրինակ 1045 թ. հայկական պետականության անկումը, իսկ թե ո՞րն էր Պետրոս Գետադարձի ու նրա կողմնակիցների գործողությունների շարժառիթը՝ հիմարությունը, թե՞ սրիկայությունը, եւ ինչո՞ւ ժողովուրդը չկանխեց իր առաջնորդների կործանարար քայլերը, արդեն էական չէ:

Հիմարության, մասամբ նաեւ սրիկայության գլխավոր աղբյուրը տգիտությունն է, ընդ որում կենցաղային անգրագիտությունն իր էությամբ վտանգավոր չէ, քանզի իշխանության հասնել չի կարող: Ուստի խոսքը գնում է բարձրագույն տիտղոսներով պսակված տգիտության մասին, որի լիարժեք բացահայտումը գործնականում անհնար է: Տիտղոսային տգիտության սպառնալիքը հասարակության համար դժվար է բերագնահատել, մանավանդ որ նա ի վիճակի է վարակել հասարակությանը անհոգության ու ինքնագոհության դժվար հաղթահարելի արատներով եւ որ առավել կարեւոր է, կարող է արմատավորել ոչնչով չհիմնավորված անկոտրում լավատեսությունը, որն ինքնաոչնչանում է միայն բոլորի համար շոշափելի դարձած ողբերգության ծանրության տակ: 1990 թ. օգոստոսին արեւմտյան ռադիոկայաններից մեկը հարցում էր անցկացնում Թբիլիսի քաղաքում, ինչպես սովորական անցորդների, այնպես էլ մտավորականության շրջանում, ուր կենտրոնական հարցերի թվում էին *«Եւրոպացի են արդյոք վրացիները, թե՞ ասիացի, եւ կարո՞ղ է արդյոք Վրաստանին սպառնալ ազգամիջյան հակամարտության մի այնպիսի տարբերակ, ինչպիսին առկա է Ադրբեջանում»*: Հարցման մասնակիցները նախանձելի միաձայնությամբ փաստում էին իրենց եւրոպացի լինելը, իսկ ազգամիջյան հակամարտությունների հնարավորությունը հարցի նկատմամբ ցուցադրական զարմանք-զայրույթով մերժվում էր այն «հիմնավոր» փաստարկով, որ *«վրացիները լինելով հին մշակույթի եւ մեծ քաղաքակրթության կրողներ, նման երեւույթ իրենց երկրում թույլ չեն տա»*: Հաղորդումն ավարտվեց վրաց հասարակության առողջ մտածելակերպի եւ վրաց ժողովրդի անհաղթահարելի լավատեսության վերաբերյալ արեւմտյան մեկնաբանի շռայլ գովեստներով: Թե ինչի հասցրեց այդ անհոգ եւ հիմքում տգիտություն կրող լավատեսությունը, այսօր ակնհայտ է: Իսկ չէ որ տիտղոսավոր տգիտությունն է, որ կեղծ ինքնագոհություն է դաստիարակում տվյալ ժողովրդի մեջ, զրկելով նրան տարրական ինքնապաշտպանության բնազդից: Նույնը չի՞ կատարվում արդյոք նաեւ մյուս հանրապետություններում: Տասնյակ մասնագետների եւ պարզապես մտածող մարդկանց անհանգստությունը Ռուսաստանի փլուզման կապակցությամբ փորձում են փարատել երկրի նախագահի կամային, բայց ոչ համոզիչ հավաստիացումներով. «Մենք թույլ չենք տա...»: Բայց Ռուսաստանն այլ խնդիր է: Նա «լինել-չլինելու» մեծ ընթացք է վերապրում, որը որոշ չափով վերահսկում է, եւ այդ մասին պետք է առանձին խոսել: Իսկ մյուս երկրնե՞րը: Ինչո՞վ է պայմանավորված նրանց իշխող վերնախավերի լավատեսությունը, եթե դրա հիմքում չկա ոչինչ, տիտղոսավոր տգիտության ներքին հիմնավորումներից բացի:

Ի՞նչն է այդ երկրներին եւ նրանց խիստ կանխատեսելի արյունոտ ու կործանիչ ապագան նույնացնում այդքան, եթե ոչ էթնիկական հակահամակարգի ընդհանրությունը: Միաժամանակ այդ երկրները բնակեցնող ժողովուրդների միջեւ կա մի էական տարբերություն՝ հակահամակարգերի քայքայիչ հետեւանքները նրանց մի մասին կդրդեն (մասնավորապես սլավոններին եւ թյուրք-մահմեդական ժողովուրդներին) էթնոգենեզի նոր փուլի՝ նոր ազգային գիտակցությամբ, էթնիկական նոր համակարգով եւ, բնականաբար, նոր տարածքային սահմաններով, իսկ մյուս մասին, այսինքն այն ժողովուրդներին, որոնք չեն գտնվում էթնոկրոնական ընդհանրության շրջապատում, քանակական ու որակական անհրաժեշտ նախադրյալներ չունեն մեծ ցնցումներից հետո պահպանվելու համար, կնետեն պատմության աղբակույտը:

Վերապրվող փուլի պատմական-քաղաքական էության պարզունակացման միտումը հատուկ է բոլոր ազատագրված ժողովուրդներին, քանզի պարզունակացման մեջ նրանք ինքնարդարացման եւ օբյեկտիվ իրականությունից գոնե առժամանակ փախչելու վերջին հնարավորությունն են տեսնում: Տեղի ունեցող իրադարձությունների հիմքում տեսնելով երրորդական կարգի պատճառներ եւ պայքարելով նրանց դեմ, ինչպես հողմաղացների, ժողովուրդներն ու նրանց առաջնորդները հուսահատ փորձ են անում պատմությունից ժամանակ շահել, որն իրականում պատմության կողմից խիստ սահմանափակված է: Արեւմուտքը հիմնականում քաջալերում է ազատագրված երկրներում ազգային-քաղաքական մտքի պարզունակացումը, հասկանալի քաղաքական պատճառներով: Բայց հանուն արդարության պետք է ասել, որ նույն Արեւմուտքի առանձին ներկայացուցիչներ ամբոխավարական ընդհանուր աղմուկի միջից անաչառ գնահատական են հասցնում սեփական լավատեսության ճահիճն զոհ գնացող ժողովուրդներին:

Իրենք, այդ ժողովուրդները, գերադասել եւ գերադասում են խաբկանքը, թեեւ նրանց մի մասն արդեն արյունով ու ավերածություններով է վճարում դրա համար, իսկ մյուսները դա չտեսնել եւ իրենց ապագայի նկատմամբ այդ սպառնալիքը չզգալ չեն կարող:

Էթնիկական հակահամակարգը խոցում է բոլոր այն ժողովուրդներին, ովքեր չունեն կամ կորցրել են իրենց ազգային, կրոնական ու գաղափարախոսական հիմքերը, դրանով իսկ էթնիկական համակարգի ձեւավորման համար կենսականորեն անհրաժեշտ հենքերը եւ կամ դրանք այլեւս չեն համապատասխանում ժամանակի պահանջներին: Սեփական մտքի վակուումի պայմաններում էթնիկական միավորը կորցնում է իր ընդհանրության առանցքը եւ վերածվում շռնդալից «դատարկ տարածություն» հորդող, հաճախ բեւեռորեն հակառակ աշխարհընկալում ունեցող հասարակական խմբերի, որոնք իրենց հերթին տարանջատվում են ընդհուպ մինչեւ առանձին անհատը, այսինքն մինչեւ էթնիկական պարզունակացման բարձրագույն աստիճանը: Այս ընթացքը հատուկ է շատ ժողովուրդների եւ ոչ միայն նրանց, ովքեր նոր են ազատագրվել գաղութատիրությունից ու նրա կողմից տասնամյակներ շարունակ պարտադրվող գաղափարախոսությունից: Սակայն խնդիրը էթնիկական համակարգի գոյության համար անհրաժեշտ ազգային-քաղաքական կամ կրոնական առանցքային գաղափարի առկայությունն է եւ նրա առաջնայնությունն ընդունող, դրանով պայմանավորված հասարակական կեցությանը հավասարիմ, դրանով թելադրվող արժեքները իբրեւ իր սեփականը ընկալող հատվածի տեսակարար կշիռը էթնոսը ներկայացնող ընդհանուր զանգվածի մեջ: Անգամ անհրաժեշտ միավորիչ առանցքային գաղափարի առկայության դեպքում, երբ նրա շուրջը միավորված հասարակական հատվածի տեսակարար կշիռը ցածր է, հակահամակարգի քայքայիչ գործունեությունն անխուսափելի է, այն տարբերությամբ, որ առանցքային գաղափարի բացարձակ բացակայության պայմաններում այդ ընթացքը շատ ավելի արագ տեմպեր ունի:

Այն, ինչ այսօր տեղի է ունենում նախկին ԽՍՀՄ տարածքում դեռ իր տրամաբանական ավարտին չհասած քաղաքական ընթացքի միաժամանակյա զուգորդումն է ավելի հզոր եւ ավելի նշանակալից պատմական ընթացքի սկզբնական փուլի հետ: ԱՄՆ-ի շուրջ հարյուրամյա պայքարը աշխարհի վերջին կայսրության տապալման նպատակի իրականացման համար, «ազատ աշխարհի» յոթանասունամյա մրցակցությունն իր քաղաքական-գաղափարախոսական հակառակորդի դեմ եւ առաջինի հաղթանակն այդ պայքարում նշված ընթացքի քաղաքական կողմն է: Իսկ պատմական կողմն այն է, որ համայնավարական գաղափարախոսությամբ պայմանավորված ազգային քաղաքականությամբ ամենաբարենպաստ պայմանները ստեղծվեցին այն էթնիկական միավորների նոր վերածննդի կամ էթնոգենեզի համար, որոնք պատմական անցյալում արդեն անցել էին վերապրուկ ժողովուրդների շարքը կամ վաղուց արդեն դադարել էին հանդես գալ իբրեւ լիարժեք էթնիկական միավոր:

Համայնավարական գաղափարախոսությամբ պայմանավորված ազգային քաղաքականությունը կրկին լիարժեք ազգային ինքնագիտակցություն պարգեւեց տասնյակ ժողովուրդների, որոնք ստացան դրա համար անհրաժեշտ բոլոր հատկանիշներն ի դեմս ազգային ինքնակառավարման մարմինների, էթնիկական-վարչական սահմանների, մայրաքաղաքի, դրոշի, զինանշանի եւ օրհներգի, իսկ շատերը նաեւ գրի, գրականության ու մշակույթի:

Սա իհարկե չի նշանակում, որ նրանց բոլորի ազգային ինքնագիտակցությունը կվերածի էթնոգենեզի նոր փուլի եւ, ի վերջո, ինքնուրույն պետականության ձեւավորման, բայց այն, որ նրանք ինքնաբերաբար կշարժվեն այդ ճանապարհով եւ դրանով իսկ մեծ արյունալի ցնցումների պատճառ կդառնան՝ կասկածից վեր է: Նրանցից շատերի համար սա կլինի իրենց բազմադարյա պատմության վերջին ճիչը, իսկ ուրիշներն իսկապես կանցնեն այդ ճանապարհը, միայնակ կամ այլ ժողովուրդների հետ խառնման-մերձեցման հետեւանքով սկիզբ կդնեն նոր էթնիկական միավորների: Այդպիսի մի երեւույթ արդեն տեղի է ունենում Եվրոպայում, ուր տիտոյական համայնավարության ազգային քաղաքականության շնորհիվ քաղաքական-էթնիկական պատերազմում հայտնվել է բոսնիացի ժողովուրդը, որի ինքնահաստատումն ընթանում է դաժան եւ արյունալի պատերազմի ճանապարհով: Ուստի ազատագրված ժողովուրդների առջեւ ծառացած է ոչ միայն տվյալ պահին կամ առաջիկա տասնամյակում իրենց գոյատեւումն ապահովելու քաղաքական խնդիրը, այլեւ այս չափազանց բարդ եւ վտանգավոր ընթացքը նվազագույն կորուստներով անցնելու եւ եզրագծում առավելագույն կենսունակությամբ պահպանվելու ստրատեգիական նշանակությամբ հիմնահարցը:

Քաղաքական եւ պատմական ընթացքների այս զուգորդումը, նրանց անխուսափելի փոխազդեցությունը ցնցում եւ ցնցելու է, քաղաքական խնդիրները հանգուցալուծված կհամարվեն՝ մինչեւ պատմական ընթացքի լիակատար ավարտը: Քանի որ ազգային վերնախավերը պատրաստ եւ ունակ չեն տանելու իրենց ժողովուրդներին անցումային այս բարդ ու պատասխանատու փուլով, նրանք նախընտրում են իրադարձությունների գնահատման պարզունակացման ուղին, այդ նպատակին ծառայեցնելով տիտղոսավոր տգիտությունը:

Ի՞նչ կարող է առաջադրել իր ժողովրդին համայնավարության փլատակների վրա իշխանության հասած վերնախավը, երբ նրա առավելագույն հաշվարկը կատարվածից այն կողմ չէր անցնում եւ երբ իշխանության գրավումը կամ պահպանումը դիտարկվում էր իբրեւ բարձրագույն ձեռքբերում, որին պետք է հաջորդեր այն «վայելելու» անխռով ժամանակաշրջանը: Ուստի պատահական չէ, որ իրենց ակնկալածից շատ ավելի խոր ու բազմաբովանդակ ընթացքների ծանրության տակ նորաստեղծ պետականությունների վարչակարգերը մտել են փակուղի, անընդունակ բնականոն հունի մեջ դնելու էթնիկական համակարգի ձեւավորումն ու դրանով պայմանավորված կայուն պետականության հիմքերի կառուցման ընթացքը:

Նախկին ԽՍՀՄ ոչ մի հանրապետությունում (մեծ վերապահումներով բացառություն են կազմում բալթյան երկրները) իշխանությունները չկարողացան օգտագործել ետհամայնավարական առաջին փուլում իրենց ժողովուրդներին համակած ոգեւորությունը, չառաջադրեցին որեւէ միավորիչ գաղափար եւ չնախապատրաստեցին իրենց ժողովուրդներին ակնկալվող փորձություններին: Ընդհակառակը, հնարավոր բոլոր միջոցներով նոր իշխանությունները մարեցին բարեփոխումների պատրաստակամության ալիքը ինչպես անհատի, այնպես էլ հասարակության մակարդակով: Ստի եւ կեղծիքի միջոցով դրդեցին իրենց ժողովուրդներին ինքնահանգստացման, իսկ տնտեսության աղավաղված շուկայացմամբ քանդեցին հասարակական համաձայնության հիմքերի հաստատման վերջին հույսերն իսկ: Եւ այսօր դժվար է վիճարկել այն մասնագետների կարծիքը, որ նորաստեղծ պետականությունների, հասարակության մեջ ապակենտրոնության աննախադեպ բարձր աստիճանը նրանց պաշտպանողականության ապահովման ոչ մի հնարավորություն չի թողել: Վերջին փրփուրը, որից կառչած են այդ ժողովուրդներն ու նրանց իշխանությունները, օրեցօր ծավալվող սպառնալից արհավիրքի լավատեսական ժխտումն է, որը, բնականաբար, անվտանգության բավարար երաշխիք չէ, եւ այս կամ այն ժողովրդի ընդգրկումը կործանարար ցնցումների մեջ սոսկ ժամկետների հարց է: ■

շարունակելի

* *Էթնիկական հակահամակարգ- մարդկանց համակարգված ամբողջականություն ժխտողական աշխարհազգացողությամբ*

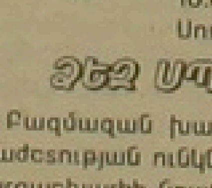

ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ-ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԵՍ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հայ երիտասարդության համազգային կենտրոնը դեկտեմբերի 25-ից մինչեւ 1993 թ. հունվարի 10-ը, ամեն օր ժամը 18:00-ին «Այրարատ» կինոթատրոնում կազմակերպում է Սուրբ Ծննդյան եւ Ամանորի շքեղ տոնահանդեսներ:

ՁԵԶ ՍՊԱՍՎՈՒՄ Է ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԵՍ

Բազմազան խաղեր, հումոր եւ երգիծանք, ջազային եւ էստրադային երաժշտության ունկնդրումներ, անակնկալ հանդիպումներ, թատրոնի, կինոյի, մարզաշխարհի նշանավոր գործիչների, ինչպես նաեւ հումորի եւ երգիծանքի վարպետների հետ:

ԴՈՒՔ ԿՄԱՍՆԱԿՑԵՔ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ ՏՈՆԱՀԱՆԴԵՍԻՆ

Եթե ուսանողությունը եւ առանձին կազմակերպություններ ցանկանում են միայն իրենց կոլեկտիվով անցկացնել տոնական երեկոն, ապա համազգային կենտրոնը կընձեռի այդ հնարավորությունը՝ տրամադրելով նրանց առանձին օր:

Շտապեցեք այս հաճելի առիթը բաց չթողնել

Հայտերն ընդունվում են ս.թ. նոյեմբերի 10-ից մինչեւ դեկտեմբերի 15-ը, Աբովյան փողոց 9, 3-րդ հարկ, 2-րդ սենյակ, հեռախոս՝ 52.77.45: Մնացած տոմսերը վաճառվում են բոլոր համերգասրահների եւ «Այրարատ» կինոթատրոնի տոմսարկղերում:

digitised by A.R.A.R.@

Գնչուներ. Եւրոպայի մերժվածները

Ռումինիայում հալածվելով, նրանք ապաստան են փնտրում Գերմանիայում: Բայց այնտեղ եւս անցանկալի են: Այս մասին է ֆրանսիական «L'Express» հանդեսի պատմությունը:

Օգոստոսի վերջերին չորս օր շարունակ Գերմանիայի Ռոստոկ քաղաքի Լիխտենհագենի շրջանում ներգաղթյալների հանրակացարանի բնակիչների նկատմամբ գործադրվեցին ամեն տեսակ վայրագություններ: Հրկիզված այդ շենքի մոտ այժմ դժվար է ականատեսներ գտնել: Հանրակացարանը վերակառուցվելու է, իսկ դեռ այնտեղ մնացած վիետնամցի ընտանիքները տեղափոխվելու են: Գնչուները հեռացել են: Ռոստոկը մնացել է ռոստոկցիներին:

Անդորր է նաեւ Բոլինտին Դեալում: Բուխարեստից 30 կիլոմետր հյուսիս-արեւմուտք գտնվող այդ ավանում նույնպես 18 ամիս առաջ կատարված խժդժությունների հետքերը չեն նկատվում: Այն ժամանակ մի հարբած գնչու դանակի գիշերը դանակով սպանել էր մի երիտասարդ վարորդի: Հաջորդ օրը քաղաքապետարանի ազդանշանով բնակիչները հրկիզել էին գնչուների մոտ 20 տներ: Ոստիկանները «անզոր» էին գտնվել: Քաղաքապետն ասում է, որ հիմա ամեն ինչ լավ է, և բնակավայրը 100 տոկոսով ռումինական է:

Ի՞նչ է սա: Էթնիկական զտո՞ւմ: Լվովից Սոֆիա, Բրատիսլավայից Բուխարեստ գնչուները մերժված են ծննդյան օրվանից: Ամենուրեք նրանք անցանկալի են: Խժդժություններ ու ջարդեր են տեղի ունեցել ոչ միայն Ռոստոկում, այլեւ Պրագայում, Լեհաստանի Մլավա քաղաքում եւ այլն: Տարի հունգարացուց մեկը գտնում է, որ «գնչուական հարցի» միակ լուծումը ցեղասպանությունն է կամ ամլացումը: Կամաց-կամաց Եւրոպան պարփակվում է իրեն իր մեջ: Գերմանիան, Ավստրիան, Ֆրանսիան փորձում են կասեցնել գաղթականների ալիքը: Նույնն է փորձում նաեւ Լեհաստանը, որը տարանցիկ ճանապարհ է դեպի Արեւմուտք: Բուխարեստում վերջերս կնքված համաձայնագրին համապատասխան, Գերմանիան նոյեմբերի 1-ից արտաքսելու է Ռումինիայի այն քաղաքացիներին, որոնց ապաստանի իրավունքը մերժված է: Նրանց երկու երրորդը գնչուներ են: Շվեդիան մտադիր է նույն կերպ վարվել:

Գնչուների պատմությունը դարբերի շարան է նրանց ծննդավայրը համարվող Ինդոս գետի ավազանից մինչեւ Եւրոպա: Վավերագրերը վկայում են նրանց ներկայությունը Պարսկաստանում 10-րդ դարի կեսերին: 13-րդ դարում նրանք անցան Բոսֆորի նեղուցը եւ տարածվեցին կենտրոնական Եւրոպայում: 15-րդ դարում Բոհեմիայի թագավորի հովանավորության շնորհիվ նրանք շարժվեցին դեպի Արեւմուտք, մինչեւ Անգլիա, եւ դեպի հյուսիս, մինչեւ Շոտլանդիա եւ Սկանդինավյան երկրներ: Սկզբնական շրջանում օգտվելով քաղաքական եւ եկեղեցական արտոնություններից ու հովանավորությունից, գնչուներն արագորեն բախվեցին իրենց հյուրընկալած ժողովուրդների թշնամանքին: Կենտրոնական Եւրոպայում նրանք ստրկական վիճակում էին մինչեւ 19-րդ դարի կեսերը: Նացիստական Գերմանիան բնաջնջեց ավելի քան կես միլիոն գնչուների: Այսօր նրանք միմյանց ճանաչում են «Ռոմ» ինքնանվանումով: Իսկ ընդհանրապես տարբեր երկրներում տարբեր անվանումներ ունեն. ժիտաններ, բոհեմացիներ, ռոմանիչելներ, մանուշներ, սինտեներ, ցիգաններ եւ այլն:

Ռումինիայում խժդժությունները չեն դադարում արդեն մեկ տարի: *«Առաջ ավելի լավ էր»*, խոստովանում են գնչուները: Տոհմապետերից մեկը պարզաբանում է. *«Չաուշեսկուի օրոք մեզ վիրավորում էին, նվաստացնում էին դպրոցում եւ աշխատավայրում, ոստիկանները մեզ խուզարկում էին: Բայց ֆիզիկական բռնությունները սկսեցին գործադրվել 1990 թվականից»:* Երկու տարում տեղի է ունեցել 24 լուրջ միջադեպ, առնվազն 5 մարդ սպանվել է, 150-ից ավելի տներ հրկիզվել կամ ավերվել են, հարյուրավոր ընտանիքներ արտաքսվել: Եւ ոչ ոք պատասխանատվության չի ենթարկվել: Երեկվա ստորություններից եւ այսօրվա հիասթափություններից ազատագրվելու համար, անշուշտ, քավության նոխազներ են հարկավոր: Դրանք գնչուներն են: Մինչեւ անցյալ դարի կեսերը նրանք ստրկական վիճակում ծառայել էին թագավորին, կղերականությանը եւ մանր ազնվականներին: Ռումինիայում ասում են, թե անվտանգության ծառայությունը մասնության դիմաց հաճախ աչք էր փակում գնչուների մանր գողությունների վրա: Ասում են նաեւ, թե գնչուական արյուն էր հոսում Չաուշեսկուի երակներում: Սակայն Տիրգու Մուրեշում 1990 թ. ապրիլին տեղի ունեցած ռումինա-հունգարական բախումներից հետո որպես «խառնակիչներ» մեծ մասամբ բանտարկվեցին գնչուները:

Ամենուրեք գնչուները վատ համբավ ունեն: Նրանց անվանում են կովարար, հարբեցող, բռնաբարող, բախտագուշակ, հավ եւ երեխա գողացող, սեւ շուկայի սարսափ, կեղտոտ եւ ծույլ:

Նաեւ ավելացնում են, որ նրանք բազմանում են «ճագարների պես»: Թե ուսյալ եւ թե անուսում մարդիկ պնդում են, թե նրանք վնասում են երկրի դիմագծին: Եւ գնչուների համար Արեւմուտքի անցագիր ստանալը շատ դժվար է: «Լավ» գնչուները քիչ են. դրանք սովորաբար միջավայրին համարված մարդիկ են, որոնք ցեղակիցներին երբեմն քամահրանքով են վերաբերվում:

Ներկայումս մոտ վեց միլիոն գնչուներ են ապրում Արեւելյան Եւրոպայում եւ ԱՊՀ-ի երկրներում, գլխավորապես Ուկրաինայում եւ Բեսարաբիայում: Թուրքիայում կա 550 հազարանոց գնչուական համայնք: Ռումինիայում նրանց թիվը 2,5 միլիոն է եւ կազմում է բնակչության 11 տոկոսը, Բուլղարիայում 800 հազար (8,9 տոկոս), Հունգարիայում 600 հազար (5,6 տոկոս), Հարավսլավիայում 900 հազար (3,8 տոկոս), Չեխո-Սլովակիայում 410 հազար (2,6 տոկոս), Ալբանիայում 80 հազար (2,5 տոկոս), Լեհաստանում 30-հազար (0 տոկոսից պակաս): Արեւմտյան Եւրոպայում գնչուների թիվը մոտ 1,2 միլիոն է: Նրանք ապրում են գլխավորապես Իսպանիայում (350 հազար), Ֆրանսիայում (300 հազար) եւ Գերմանիայում (100 հազար): *«Քաղաքական հալածանքի ենթարկվողները օգտվում են ապաստանի իրավունքից»*... Գերմանիայի սահմանադրության հեղինակները 16-րդ հոդվածի այս ընդարձակ ու մարդասիրական ձեւակերպումով խզում էին կապերը անցյալի հետ: Նացիստական Գերմանիան սպանել, բանտարկել կամ արտաքսել էր հարյուր հազարավոր գնչուների: Հետպատերազմյան ժողովրդավարությունը ցանկացավ հնարավոր անել ապաստան տալ բոլոր նրանց, ովքեր տառապում են ռասայական, քաղաքական կամ կրոնական խտրականությունից: Եւ 1949 թվականից սկսած Գերմանիա եկան հունգարացի եւ չեխ փախստականներ, խորհրդային այլախոհներ, աֆրիկացի կամ հարավամերիկացի ընդդիմադիրներ, իրանցի տարագիրներ կամ լիբանանցի գաղթականներ, ինչպես նաեւ այլատյացությունից տուժած գնչուներ:

Ներկայումս Գերմանիայում ապաստան խնդրող 43 հազար ռումինացիներից մոտ 38 հազարը գնչուներ են: Անցնելով Լեհաստանով կամ Չեխո-Սլովակիայով, նրանք մտնում են Արեւելյան Գերմանիա եւ ներկայանում Ռոստոկի կամ Այզենհյուտենշտադտի (Օդերի ափին) ընդունման կենտրոններ: Լիխտենհագենից արտաքսվելուց հետո գնչուները ներկայումս ժամանակավորապես բնակվում են Ռոստոկի ընդունման կենտրոնից մեկուկես կիլոմետր հեռու գտնվող Հինրիխսհագեն փոքր գյուղում: Եւ Ռոստոկի ճանապարհին կարելի է հաճախ տեսնել գնչուների փոքր խմբեր, որոնք գնում են գյուղի միակ խանութից գնումներ կատարելու: Խանութպանը մուտքի մոտ շղթա է դրել եւ գնչուներին ներս է թողնում մեկ առ մեկ: Նա այդ արարքը պարզաբանում է նրանով, որ հսկողություն է պետք գնչուների գողությունը կանխելու համար: Իսկ հենց ընդունման կենտրոնում գործող պանդոկում գնչուների մուտքն արգելված է: Պանդոկապանը գտնում է, որ դա ռասիզմ չէ: *«Մենք չենք ուզում նրանց ներս թողնել, քանի որ նրանք կեղտոտ են: Գնչուներն իրենց կարիքները բավարարում են դրսում, աղբը գետին թափում, անասուններ եւ հավեր գողանում: Սա անհանդուրժելի է գերմանացիների համար: Մենք սիրում ենք կարգուկանոն եւ մաքրություն: Նրանք պետք է համարվեն մեր սովորույթներին եւ ոչ թե հակառակը»:*

Իրականում պատճառներն ավելի լուրջ են: Այն պահից, երբ արեւելագերմանացիների համար մասնակի դարձավ Արեւմտյան Գերմանիայի բարեկեցությունը, նրանցից շատերը չեն հանդուրժում այդ հազարավոր գաղթականներին պահելու գաղափարը, որոնք եկել են հիմնականում նախկին կոմունիստական երկրներից: *«Հիմա, երբ մեզ մոտ ամեն ինչ լավ է*, ասում է Հենրիխսհագենի բնակիչներից մեկը, *գնչուները գալիս են խառնաշփոթություն սերմանելու: Կա միայն մեկ լուծում. նրանց դուրս շպրտել: Թող վերադառնան Ռումինիա: Թող մնան իրենց երկրում»:*

Քյոլնի լիցեյներից մեկի դասախոս, գնչուների պաշտպանության խմբի անդամ Կուրտ Հոլի կարծիքով զոհությունը ունի պատմական զուգահեռ. *«Գնչուները գերմանական արդի ռասիզմի կատալիզատորներն են, ինչպես արեւելքի հրեաները եղան երկու աշխարհամարտերի միջեւ ընկած ժամանակամիջոցում: Գնչուները հեռանում են կենտրոնական Եւրոպայից, քանի որ վախենում են խորհրդային կայսրության փլատակին հաջորդող ազգայնամոլությունից: Ճիշտ այնպես, ինչպես արեւելքի հրեաները փախան ավստրո-հունգարական միապետության փլուզումից հետո ստեղծված պետություններից: Եւ նրանք Գերմանիայում բախվեցին միեւնույն այլատյացությանը. գնչուներին մեղադրում են նույն բանում, ինչում մեղադրում են հրեաներին»:*

Այս տեսությունը պատմական վերհուշ է: Չնայած նացիստական Գերմանիայի հալածանքներին ու ջարդերին, մինչեւ 1964 թվականը Դաշնակցային Գերմանիան գտնում էր, թե գնչուները ենթարկվել են ոչ թե ռասայական հալածանքի, այլ, դաշնակցային դատարանի վճռի համաձայն, *«ապասոցիալական տարրերի դեմ ուղղված իրական կանխիչ միջոցների»:* Սեպտեմբերի սկզբներին կանցլեր Քոլին հասցեագրած նամակով սինտեների եւ գերմանացի գնչուների կենտրոնական խորհրդի նախագահ Ռոմանի Ռոզեն ընդվզել էր Մեկլենբուրգի շրջանային խորհրդարանի պատգամավորների այն խոսքերի դեմ, որոնք իրենց «ըմբռնումն» էին արտահայտել Ռոստոկի դեպքերի առնչությամբ, դատապարտելով *«հանցագործ գնչուներին, որոնք տեղավորվում էին սիզամարգերի վրա եւ աղտոտում շրջակայքը»:* Նույնիսկ Հելմուտ Քոլը, չնայած Ռոստոկի դեպքերի առթիվ իր արտահայտած զայրույթին, այն ժամանակ չմեկնեց Ռոստոկ: Եւ նրա ներքին գործոց նախարարի առաջին միջոցառումը այլատյացության դեմ պայքարելու գործում եղավ գնչուներին արտաքսելը: Համաձայն Բուխարեստի հետ կնքված համաձայնագրին համապատասխան Բոննը պատրաստվում է Ռումինիա արտաքսել ապաստանի իրավունք չստացած գնչուներին: Այդ համաձայնագրի իրագործումը կապված է որոշ դժվարությունների հետ, քանզի գնչուներից շատերը ոչնչացրել կամ կորցրել են իրենց անձնագրերը եւ Ռումինիայում նույնպես քաղաքացիություններից կզրկվեն: Առնվազն 30 միլիոն մարկ հարկավոր կլինի, որպեսզի Բուխարեստը համոզվի հետ ընդունել իր քաղաքացիներին: Պաշտոնապես այդ դրամը կհատկացվի «տեղավորման ծրագրերին», որոնցից կօգտվեն տարագիրները վերադառնալու դեպքում:

Այսպիսով, նրանք վերադառնում են: Բայց Բոլինտինում վնասված 26 տներից 23-ը վաճառվել է: Բացի դրանից, խժդժություններից մեկ ամիս անց վերադառնալ փորձած ընտանիքները գոյատեւում են միայն ոստիկանության պաշտպանության շնորհիվ: Սեպտեմբերի 27-ի օրենսդրական ընտրությունների ժամանակ գնչուական չորս կուսակցություններ իրար մեջ կիսեցին 110 հազար ձայները: Ավելի շատ ընտրում են Իլիեսկուին, *«ռումինացիների պես վարվելու համար»*: Գնչուներն իրենց պատգամավորը կունենան ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցչության օրենքի համաձայն: Սակայն տոհմային վեճերը թուլացնում են գնչուների միասնականությունը: Հոկտեմբերի 8-ին տոհմերից մեկի առաջնորդ Իոն Չոաբան իրեն հռչակեց *«գնչուների միջազգային թագավոր»*: Անմիջապես նրա զարմիկներից մեկն իրեն հռչակեց կայսր:

Եւրոպայում գնչուների հազարամյա ներկայությունը նրանց թույլ չի տվել արմատակալել: Ենթարկվելով խտրականության, աստանդության, արտաքսվելով, նրանք ռասիստական տենդի առաջին զոհերն են: Նրանց ճակատագիրը նման է հրեա ժողովրդի ճակատագրին: Տարբերությունն այն է, որ մեծ աղետից հետո ստեղծվեց հրեական պետություն, որը կարող է ապաստան տալ հրեաներից յուրաքանչյուրին: Գնչուները դա չունեն:

«L'Express», 28 հոկտեմբեր 1992

«Արամ Խաչատրյան» Մեծ Համերգասրահ

68-ՐԴ ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆ
4485-4486 Հայոց Թվական

Հայաստանի Ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ
Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր
ԼՈՐԻՍ ՃԳՆԱՎՈՐՅԱՆ

Համերգաշրջանի հովանավորն է Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը

13 նոյեմբեր
Նվիրվում է Էդվարդ Միրզոյանին

Ծրագիր.
«Փաստ»
Արամ Խաչատրյան.
Կոնցերտ ջութակի եւ նվագախմբի համար (Մենակատար՝ Գրիգորյան, Մոսկվա)
Դմիտրի Շոստակովիչ.
Սիմֆոնիա թիվ 5
Դիրիժոր՝ Լորիս Ճգնավորյան
Սկիզբը՝ ժամը 19.30-ին:
Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում, ամեն օր ժամը 11-18-ը:

Արաբ-իսրայելական խոսակցությունների 7-րդ փուլը վերսկսվեց

Նոյեմբերի 9-ին Վաշինգտոնում վերսկսվեց արաբ-իսրայելական բանակցությունների 7-րդ փուլը, ամերիկյան նախագահական ընտրությունների առիթով կարճ ընդմիջումից հետո: «Մասնակցող կողմերը մեզ հայտնեցին, ասաց պետքարտուղարության բանբեր Ռիչարդ Բուշերը, թե իրենք բանակցությունների սեղան են վերադառնում լուրջ առաջխաղացի արձանագրելու այն միեւնույն ոգով, որը ցույց էին տվել վերջին ամիսներին»: Նա ավելացրեց, թե միջին-արեւելյան եւ հարավ-ասիական հարցերի գծով պետքարտուղարի տեղակալ Էդվարդ Ջերեջյանը շաբաթավերջին խորհրդակցություններ է անցկացրել բանակցող կողմերի հետ եւ վստահեցրել նրանց մտադրության լրջության մասին, այս մասին մեզ հաղորդում է Հայաստանում Մ. Նահանգների դեսպանության մամուլի բաժինը: ■

«Բալթյան երկրները չեն կրկնի 1940 թ. սխալը»

«Բալթյան պետությունները չեն կրկնի 1940 թ. սխալը եւ միջազգային ասպարեզում կգործեն միասնաբար», Լիտվայի ԳԽ նախագահ Վիտաուտաս Լանդսբերգիսին հավաստիացրել Էստոնիայի նախագահ Լեննարտ Մերին: Նրանք մասնակցում էին Վիլնյուսում կայացած բալթյան երկրների խորհրդի նիստին: Էստոնիայի եւ Լիտվայի ղեկավարների հանդիպման ժամանակ քննարկվեց երկու պետությունների քաղաքականությունը Բալթիայի տարածքից Ռուսաստանի զորքերը դուրս հանելու, ինչպես նաեւ միջազգային հանրության զորքերի դուրս բերման գործընթացը դադարեցնելու մասին Բորիս Ելցինի հայտարարության նկատմամբ: ■

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԲԱՐՁՐԱՍՏԻՃԱՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐ ՀՌՈՄԻ ՊԱՊԻ ՄՈՏ

Արծարծվում է կաթոլիկ եկեղեցու հետ հարաբերությունների հարցը

Հայաստանյայց եկեղեցվո Մ. Նահանգների Արեւմտյան թեմի առաջնորդարանից տեղեկացնում են, թե նոյեմբերի 26-27-ը Վատիկան են այցելել Հյուսիսային Ամերիկայի Արեւմտյան, Արեւելյան եւ Կանադայի թեմերի առաջնորդներ Վաչե արք. Հովսեփյանը, Խաժակ արք. Պարսամյանը եւ Հովնան եպս. Տէրտէրյանը, ինչպես նաեւ Կ. Պոլսո հայոց պատրիարքության կրոնական ժողովի ատենապետ եւ պատրիարքական փոխանորդ Մեսրոպ արք. Մութաֆյանը: Պատվիրակությունը նոյեմբերի 26-ին ընդունվել է Հովհաննես Պողոս 2-րդ պապի, իսկ հաջորդ օրը կարդինալներ Քասիդի եւ Սիլվեստրինիի կողմից, որոնց առաջ արծարծվել է Կիլիկիո հայ կաթոլիկ պատրիարք-կաթողիկոս Հովհաննես-Պետրոս 18-րդի 7 հունիս 1992 թ. ստորագրած «Վերադարձ Հայաստան» շրջաբերական նամակի պարագան եւ այդ կապակցությամբ արտահայտել Հայց. Առաքելական ուղղափառ եկեղեցու «սպասավորներու եւ ընդհանրապէս հայ ժողովուրդի լուրջ մտահոգութիւնները» կաթոլիկ եկեղեցու հոգեւոր պետին:

Սրբազան քահանայապետի հետ հայ եկեղեցական պատվիրակությունը տեսակցել է շուրջ 1 ժամ եւ նրան փոխանցել Ամենայն Հայոց հայրապետի եղբայրական ողջույնները, որին ի պատասխան Սրբազան քահանայապետն իր համակրությունն է արտահայտել Նորին վեհափառության «հիանալի» անձի նկատմամբ եւ խնդրել հաղորդել իր փոխադարձ ողջույնները: Այնուհետեւ Հովհաննես Պողոս 2-րդն անդրադարձել է հայ կաթոլիկ պատրիարքի վերոհիշյալ շրջաբերականին եւ հավաստիք հայտնել, թե Վատիկանի վերաբերմունքը «քրիստոնեական համամիութենական շարժման» գծով որեւէ փոփոխություն չի կրել, հակառակ շրջանում առաջացած դժվարություններին:

Հաջորդ օրը կայացած հանդիպմանը Վատիկանի կողմից մասնակցել են Քրիստոնեից միության քահանայապետական խորհրդի նախագահ կարդինալ Էդվարդ Քասիդին, նրա քարտուղար՝ Հայր Բեռնար Դյուպրաքին, Արեւելյան հոռոմեադավան եկեղեցիների միության նախագահ կարդինալ Աշիլ Սիլվեստրինին եւ նրա քարտուղար՝ հայր Կլաուդիո Գուջերոտտին: Հայ եկեղեցական առաջնորդների կողմից Հովնան սրբազանը ներկայացրել է մի պաշտոնագիր, որտեղ հայ եկեղեցու մտահոգությունն է հայտնել Հովհաննես Պետրոս 18-րդի վերոհիշյալ շրջաբերականում եղած մի շարք արտահայտությունների առթիվ:

Պաշտոնագրում հարց է տրվել օրինակ, թե ի՞նչ է նշանակում Հայաստանում առաքելական «վերածաղկման» նյութի շուրջ եղած հրավերը, ինչպե՞ս պետք է բացատրել շրջաբերականում Հայաստանը գործունեության «անսահման դաշտ» կամ «անծայրածիր կույս դաշտ» արտահայտությունները, ինչո՞ւ համար հարգանքն ու կասկածի է ենթարկվում հայոց եկեղեցու ուղղափառությունը, ի՞նչ հիմքեր կան պնդելու, թե իբր 5-րդ դարի կեսերից սկսյալ առաքելական-ուղղափառ հայերը հալածել են հայ կաթոլիկներին կամ ինչո՞ւ համար է Կիլիկիայի հայ կաթոլիկ պատրիարքը «Սեբաստիոյ արքեպիսկոպոս» տիտղոսը տվել Հայաստանում վերջերս հայ կաթոլիկ եկեղեցու փոխանորդ նշանակված եկեղեցականին, մինչդեռ Կ. Պոլսո հայոց պատրիարքության հովանու տակ է գտնվում Սեբաստիան, որտեղ հայ առաքելական մի փոքրիկ համայնք դեռեւս կա:

Կարդինալ Էդուարդ Քասիդին Վատիկանի պատվիրակության անունով նախ ընդունել է, որ նոր իրավիճակ է ստեղծվել նախկին Խ. Միության հանրապետություններում, որոնցում ժողովրդավարական, մարդկային իրավունքների եւ մանավանդ խղճի ազատության գաղափարները նոր-նոր են արմատավորվում եւ հետեւաբար կաթոլիկ եկեղեցին իրավունք ունի այդ բոլոր հանրապետություններում, նաեւ Հայաստանում գոյություն ունենալու:

Այնուհանդերձ, ավելացրել է նա, դա չի նշանակում, թե Հռոմի աթոռը մյուս եկեղեցիների նկատմամբ ոտնձգություն կատարելու կամ անհարգալից վերաբերմունք ունենալու նպատակ ունի, իսկ եղած թյուրիմացությունները պետք է հարթվեն փոխադարձ վստահությամբ եւ բանակցություններով: Իսկ ինչ վերաբերում է այս մասնահատուկ պարագային, Վատիկանի ներկայացուցիչները խոստացել են վերջնականապես հասկացնել հայ կաթոլիկ պատրիարքի հետ խորհրդակցելուց հետո» ■

Ֆրանսիացի զինվորը զոհվել է Բոսնիայում

Ֆրանսիական RFI ռադիոկայանը հաղորդում է, որ դժբախտ պատահարի հետեւանքով Բոսնիայում զոհվել է մեկ ֆրանսիացի զինվոր: Սերբական եւ խորվաթական ուժերի միջեւ կատաղի մարտեր են ընթանում բոսնիական Մոստր քաղաքի շրջակայքում: Բոսնիայում սերբերի ռազմական առաջնորդ Կարաջիչը հայտարարել է, որ պատերազմն այդ երկրում չի դադարի այնքան ժամանակ, մինչեւ որ ճանաչվի սերբերի ինքնորոշման իրավունքը, հաղորդում է RFI կայանը:

Կոզիրեւը կայցելի Փարիզ

Ռուսաստանի արտգործնախարար Կոզիրեւը կայցելի Փարիզ, ուր հանդիպումներ կունենա նախագահ Միտերանի եւ արտգործնախարար Ռոլան Դյումայի հետ: Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարար Ժոքսը հայտարարել է, որ իր երկիրը կօգնի Ռուսաստանին ոչնչացնելու միջուկային զինատեսակները:

Լարվածության աճ Հարավային Լիբանանում

Ըստ BBC կայանի հաղորդագրության, Հարավային Լիբանանի տարածքից «Կատյուշա» կայանքներից հրթիռակոծվել է Իսրայելի տարածքը: Իսրայելը պատասխան հարված է հասցրել օդուժի եւ հրետանու միջոցով: Վաշինգտոնում վերսկսվել են արաբա-իսրայելյան բանակցությունները:

Ստարովոյտովայի հեռացումը դրական է դիտվում

«Ազատություն» կայանի մեկնաբանը անդրադառնալով Գալինա Ստարովոյտովայի հեռացման փաստին, դրական է գնահատում այն, քանի որ «նրա խիստ սուբյեկտիվ եւ խտրական մոտեցումներ ուներ ազգամիջյան հակամարտությունների նկատմամբ», գտնում է մեկնաբանը: Կայանն անդրադարձավ նաեւ Սանկտ-Պետերբուրգի քաղաքագլուխ Սոբչակի տեսակետներին ազգային խնդրի նկատմամբ: Սոբչակը գտնում է, որ նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների ինքնավար միավորները պետք է վերացվեն եւ փոխարինվեն լեզվամշակութային ինքնավարությամբ: Նա կտրական է համարում որեւէ ժողովրդի ձգտումը հասնելու իր ինքնորոշման իրավունքի բավարարմանը, հաղորդում է «Ազատություն» կայանը:

Համաշխարհային Ջիհադ սերբերի դեմ

Դեկտեմբերի 1-ին Սաուդյան Արաբիայում կայանալիք իսլամական երկրների արտգործնախարարների հանդիպման ժամանակ միջոցառումներ կմշակվեն Բոսնիայի մահմեդականներին ռազմական օգնություն ցույց տալու ուղղությամբ: Այս մասին հայտարարել է իսլամական երկրների կոնֆերանսի նախագահ Համեդ Ալ-Ղաբեդը ԱՄԷ կատարած իր այցի ժամանակ: «Մոնտե-Կառլո» կայանը հաղորդում է, որ Իրանի «Հայկական եկեղեցիների խորհուրդը» որոշում է ընդունել դրամական օգնություն տրամադրել Բոսնիայի մահմեդականներին:

ԱՊՀ երկրներում փլուզում է սպասվում

ՍԱԿ-ի պատասխանատու աշխատակիցը Վիեննայում խորհրդաժողովի ժամանակ նախազգուշացրել է, որ ԱՊՀ երկրներին տնտեսական ու քաղաքական փլուզում է սպասվում, հաղորդում է «Ազատություն» կայանը:

Ո՞րն է Ելցինի Լոնդոն այցելության հիմնական նպատակը

Արեւմտյան դիտորդները մտահոգ են

Փողը: Այսպես է գտնում անգլիական «Օբզերվեր»-ի թղթակիցը: «Ի վերջո, ամեն ինչ հանգում է փողին, քանզի դա է, որ առավել քան աշխարհաքաղաքական եւ ռազմական խնդիրները, այս պահին հետաքրքրում է Ելցինին», այսպես է գնահատում բանակցություններում տիրող մթնոլորտը բրիտանական BBC ռադիոկայանի մեկնաբանը:

Ինչ վերաբերում է Ելցինին ցուցաբերվող բարձրակարգ ընդունելությանը, անգլիացի մեկնաբանների կարծիքով, դա բրիտանական իշխանությունների բարի կամքի արտահայտությունն է, որը պետք է հնարավորություն տա Ելցինին հայրենիք վերադառնալուց հետո մեծախոսել ռուսական գերտերության պահպանման, աշխարհի մեծերի շարքում նրա անկախ ներկայության ու միջազգային իրադարձությունների վրա ունեցած հսկողության մասին: Իրականում, գտնում է մեկնաբանը, այս ամենն արդեն անցյալ է: Արեւմուտքի մայրաքաղաքներում Ելցինին ցույց տրվող հարգանքի նշանները թող են փչում ռուս ժողովրդի աչքերին, որի համար ավանդաբար օտարերկրացիների հարգալից վերաբերմունքն իր երկրի նկատմամբ միշտ ավելի կարեւոր է եղել, քան պարզունակ հացի խնդիրը:

Անգամ ամենաառատ վարկերով Ռուսաստանում օրեցօր խորացող ճգնաժամի դեմը չես առնի: Արեւմտյան դիտորդների միահամուռ կարծիքով, Արեւմուտքը պետք է ոչ թե միլիոնավոր դոլլարներ թափի Ռուսաստանի տնտեսության անհատակ տակառի մեջ, այլ շահագրգռի իր երկրների մասնավոր կապիտալին տնտեսական ակտիվություն ցուցաբերելու ռուսական շուկայում: Սակայն նույն արեւմտյան մասնագետները փաստում են, որ Արեւմուտքի մասնավոր կապիտալը երբեք ռիսկի չի ենթարկի իր ունեցվածքն այնպիսի մի անկայուն ու անկանխատեսելի երկրում, ինչպիսին Ռուսաստանն է:

Փակ շրջանակ է ստացվում, որից դուրս գալու ելքը ոչ ոք չի առաջարկում: Ֆրանսիական դիտորդներից մեկը տխուր կատակով կանխատեսում է, որ Ռուսաստանն ստիպված կլինի եւս մեկ անգամ 1917 թվականի հեղափոխության նման մի բան կազմակերպել, որպեսզի հրաժարվի այս աննախադեպ պարտքերը վճարելուց:

Եթե ոչ նոր հեղափոխության, ապա գոնե ներքին քաղաքականության մեջ աջ թեքման հնարավորության մասին այսօր արդեն լրջորեն են խոսում: Եւ դժվար է հավատալ, թե կդատապարտի՞ արդյոք Արեւմուտքը իրադարձությունների զարգացման նման ընթացքը Ռուսաստանում, եթե պարզվի, որ այդ երկրի անկառավարելի անկումը կանխելու այլ հնարավորություն այլեւս չկա: «Ազատություն» կայանի մեկնաբաններից մեկը գտնում է, որ պետք է հնարավոր բոլոր միջոցներով արագընթաց տեմպ հաղորդել միջուկային զենքի կրճատման ընթացքին, որպեսզի Ռուսաստանում դեմոկրատիայի վերջնական պահին նրա քանակն այդ երկրում հնարավորին չափ քիչ լինի:

Ինչեւիցե, Մեծ Բրիտանիան մեծ շուքով դիմավորեց Ելցինին եւ անգամ հերթական միլիոններ թափեց ռուսական տնտեսության անհատակ տակառի մեջ: Արեւմուտքը մեկ անգամ եւս իր պարտքը կատարեց ռուսական դեմոկրատիայի առջեւ: Բայց թե որքանով դա կօգնի քաղաքական եւ տնտեսական հոգեվարք ապրող նախկին գերտերությանը, դժվար է ասել: ■

«CIA-ն Իրանի եւ Թուրքիայի միջեւ պատերազմ է հրահրում»

Ստամբուլում հրատարակվող «Իֆիքինա դողրու» շաբաթաթերթն իր վերջին համարներից մեկում հայտարարել է, թե CIA-ն մի խումբ ռազմական եւ քաղաքական մասնագետների հանձնարարել է Իրանի եւ Թուրքիայի միջեւ պատերազմ սկսելու անհրաժեշտ հող պատրաստել: Ամերիկացի փորձառու լրագրող Ռիչարդ Փեղեն «Իֆիքինա դողրու» հանդեսի թղթակցի հետ ունեցած հարցազրույցի ժամանակ հայտնել է, թե Ամերիկայի պաշտպանության նախկին նախարարի տեղակալ, Ամերիկայի հատուկ գործողությունների բանակի զորացրված անդամ Ջեյմս Վագը եւ Միջին Արեւելքի «Ջրի խաղաղության նախագիծ» անունով հայտնի նախագծի հեղինակներից մեկը՝ Ջոյս Սթարն, ընդգրկված են CIA-ի կողմից Թուրքիայի եւ Իրանի միջեւ պատերազմ հրահրելու աշխատախմբում:

Այնուհետեւ շաբաթաթերթը շարունակում է. *«Վերոհիշյալ խմբի աշխատանքները կենտրոնացած են Անկարայում եւ Վաշինգտոնում, Թուրքիայի եւ Ամերիկայի համագործակցության եւ պաշտպանության խորհրդի ներկայացուցչություններում: Ամերիկայի եւ Թուրքիայի համագործակցության խորհուրդն իր աշխատանքները սկսեց 1991 թ. միաժամանակ Անկարայում եւ Վաշինգտոնում նախագահներ Ջորջ Բուշի եւ Թուրգութ Օզալի հանդիպումից հետո»:* «Իֆիքինա դողրու»-ն ավելացնում է, թե վերը նշված հանդիպման ընթացքում Անկարան եւ Վաշինգտոնը համաձայնության են եկել նաեւ երկու երկրների միջեւ համագործակցությունների մակարդակը ընդլայնել մինչեւ ռազմավարական համագործակցության: Ըստ շաբաթաթերթի հաղորդած տեղեկությունների, Անկարայում համագործակցությունների խորհրդի ամերիկյան ներկայացուցիչ Թոմաս Գ. Ջոնսոնը նաեւ «Յունայթըդ թեքնոլոջի» ընկերության ներկայացուցիչն է, որը «Սիքորսքի» տիպի ուղղաթիռներ է արտադրում: Թուրքական շաբաթաթերթը նշելով, որ Իրանի եւ Թուրքիայի միջեւ պատերազմ հրահրող խմբի պատասխանատու անձինք Իսրայելի կառավարությանը մոտ մարդիկ են, ընդգծել է. *«Շրջանում քրդական հարցով զբաղվելն այդ խմբի երկրորդ առաջադրանքն է»:* «Իֆիքինա դողրու»-ն տպագրել է նաեւ վերոհիշյալ անձանց կենսագրությունները:

Անցյալ տարի օգոստոսին Թուրքիայի հետախուզական կազմակերպության՝ MIT-ի պաշտոնաթող աշխատակից Մահիր Քայնաքը հայտարարել է, թե *«մոտ ապագայում Թուրքիան ընդդեմ Իրանի պատերազմ կսկսի»:* Մահիր Քայնաքը ակնարկելով այն մասին, թե իսլամական արմատականների գործունեությունը վտանգում է Ամերիկայի վերահսկողությունը Միջին Արեւելքի նավթի վրա, նշել է, որ *«Ամերիկայի կողմից շրջանում զենքի եւ զինամթերքի կուտակումների բուն պատճառը պետք է որոնել հենց այդ խնդրի մեջ»:* MIT-ի նախկին աշխատակիցը Ստամբուլում լույս տեսնող «Նոքթա» շաբաթաթերթի թղթակցի հետ ունեցած հարցազրույցի ժամանակ, մասնանշելով Արեւմուտքի մամուլի կողմից առաջ քաշված այն տեսակետը, ըստ որի անհրաժեշտ է Իրաքի Քիրքուկ եւ Մոսուլ քաղաքները միացնել Թուրքիային, շեշտել է. *«Քիրքուկը եւ Մոսուլը պատկանում են Թուրքիային, իսկ ինչ վերաբերում է վերը նշված սցենարի նպատակին, դա նախ Իրաքի մասնատումն է, ապա Իրաքի հյուսիսից եւ Թուրքիայից կազմված դաշնակցության ստեղծումը»:*

Ըստ «Ջոմհուրիյե էսլամի» հանդեսի
պատրաստեց ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՋԱՆՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

«Լայն քայլերով է շարժվում Ադրբեջանը»

Կոմունիստական իշխանության ժամանակներում տարածված այս կարգախոսը այսօր էլ մնում է օրակարգի մեջ: «Ազատություն» կայանը հաղորդում է, որ Ադրբեջանը բարեկամության, համագործակցության եւ փոխադարձ անվտանգության պայմանագրեր է կնքելու ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի, Ֆրանսիայի, Իրանի եւ մի շարք արաբական երկրների հետ: Այդ մասին Բաքվում հայտարարել է նախագահ Էլչիբեյը: Կայանը հաղորդում է, որ Թուրքիան 250 մլն. դոլլարի վարկ է տրամադրելու Ադրբեջանին: Հիշեցնենք, որ նախկինում, ըստ RFI կայանի հաղորդագրության, ԱՄՆ-ի պետդեպարտամենտի պատասխանատու աշխատակիցներից մեկը խոստացել է Ադրբեջանին, որ ճանապարհներ կգտնվեն ԱՄՆ-ի կոնգրեսի կողմից ընդունված վարկային պատժամիջոցները շրջանցելու համար: Ինչ խոսք, ամերիկացիներն իրենց խոսքի տերն են:

Ինչ արժե գեներալ Լեբեդի պատվին խոսքը

Մոսկվայի նախկին բնակիչ Ա. Ակիշինը, որը ճանապարհորդում էր Մոսկվա-Սոֆիա երթուղով, հարկադրված էր կանգ առնել Քիշնեւում: Նա դուրս եկավ ծխելու Մոլդովայի մայրաքաղաքի կայարանի կառամատույցը եւ բարձրաձայն բղավեց «Կեցցե գեներալ Լեբեդը» (Մերձդնեստրում տեղակայված Ռուսաստանի 4-րդ բանակի հրամանատար): Կասակը թանկ նստեց Աֆղանստանում ծառայած նախկին սպայի համար: Կայարանում հերթապահող ոստիկանները թույլ չտվեցին նրան վերադառնալ գնացք: Կապկպեցին նրա ձեռքերը եւ տարան ոստիկանատուն: Ակիշինը ազատ արձակվեց այն բանից հետո, երբ փաստաթուղթ ստորագրեց, որ որեւէ պահանջ չունի ոստիկանության գործողությունների կապակցությամբ, եւ «մատուցված ծառայությունների» համար վճարեց 250 ռուբլի:

Վլադիկավկազում արգելվում է ոգելից խմիչքների առեւտուրը

Վլադիկավկազի պարետի հրամանագրով քաղաքում մտցվել են մի շարք սահմանափակումներ, կապված քաղաքում գործող արտակարգ իրավիճակի կարգի հետ: Մասնավորապես արգելվում է բոլոր տեսակի ոգելից խմիչքների պետական եւ մասնավոր առեւտուրը: Բացի այդ, ամեն օր ժ. 18-ից մինչեւ 5-ը արգելվում է այլ քաղաքներից տարանցիկ մուտքը Հյուսիսային Օսիայի մայրաքաղաք: Հրամանագրի համաձայն ամեն օր պետական համաճարակային ծառայությունները պետք է ստուգեն աղբյուրների խմելու ջուրը եւ տեղյակ պահեն բնակչությանը արդյունքների մասին:

«Գրինփիս»-ի նավը բախվում է ճապոնական հածանավի

Շրջակա միջավայրի պահպանությունը հսկող «Գրինփիս»-ի նավերից մեկը, որը հետեւում էր ճապոնական մի բեռնատար նավի, որ եւրոպայից պլուտոնիում էր փոխադրում, շաբաթ գիշեր Անգլիական նեղուցում բախվեց նույնպես ճապոնական ուղեկցող մի հածանավի:

Գորբաչովի անվան փողոց Գրոզնիում

Կիրակի օրը Չեչնիայում տոնվում էր անկախության տարելիցը: «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում Գրոզնիի քաղաքագլուխ Կ. Մազաեւը հայտնեց, որ այդ կապակցությամբ մի շարք փողոցներ վերանվանվել են, մասնավորապես Հեղափոխության անունը կրող պողոտան այսուհետեւ կկոչվի Գորբաչովի անունով:

Երկար սպասված հրատարակություն

Ամենատարբեր առիթներով, մասնավոր խոսակցությունների թե լուրջ գիտաժողովների ժամանակ հաճախ ենք խոսում մեր ազգային հոգեւոր հարստությունները, մեր արվեստն ուրիշներին, համաշխարհային հանրությանը պատշաճ ձեւով ներկայացնել չկարողանալու մասին, մեղադրում չգիտես թե ում այդ աններելի հապաղման ու անճարակության համար: Միեւնույն ժամանակ միշտ էլ ընդգծում ենք դրա անչափ կարեւորությունն ու անհրաժեշտությունը հատկապես մեր օրերում:

Այո, մանավանդ այս օրերին յուրաքանչյուր գեղարվեստական ձեռնարկում՝ նոր գրքի լույսընծայում լինի թե պատերական նոր ղինեսի բեմադրություն, առնվազն կրկնակի արժեք է ձեռք բերում: Նախ՝ դա բարձրացնում է մեր ժողովրդի ոգու տոկունությունն ու ամրացնում ապրելու կամքը, ապա օտարի մեջ վերստին հաստատում հայի ստեղծագործ էության պատկերը (image): Այս տեսակետից դժվար է գերագնահատել օրերս Փարիզում լույս տեսած «Հայաստանի ազգային պատկերասրահի» գունազարդ ուղեցույցի դերը:

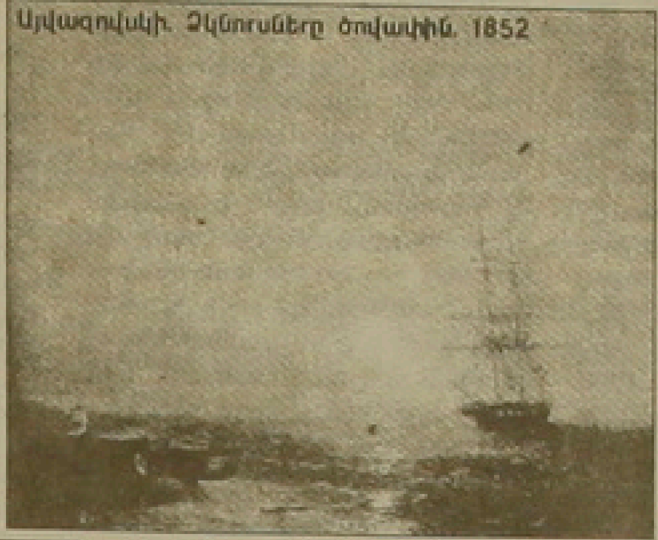

Այվազովսկի. Չկնորսները ծովափին. 1852

Հակոբ Հովնաթանյան. Նատալիա Թեումյանի դիմանկարը. 1830

Այդ առիթով ֆրանսիացի հրատարակիչները հրավիրել էին մեր պատկերասրահի տնօրեն, արվեստաբան Շահեն Խաչատրյանին: Վերջինս ոչ միայն այս ուղեցույցի տեքստի հեղինակն ու խմբագիրներից է, այլեւ այս հույժ օգտակար գործի նախաձեռնողն ու ոգեշնչողը: *«Յոթանասուն տարի երազել էինք պատկերասրահի ուղեցույց ունենալ եւ վերջապես ունեցանք»*, ասում է Ս. Խաչատրյանը: Իհարկե, այս ձեռնարկումը գլուխ չէր գա, եթե չլինեին մեր մշակույթի համակիրներն ու հայրենակիցները Ֆրանսիայում՝ ի մասնավորի լրագրող Սիմոնա Դամոսը, հրատարակիչ Ռիչարդ Թագվորյանը, ֆրանսահայ իրավաբան Արամ Գեւորգյանը: Վերջինս Փարիզում կազմավորված «Հայաստանի թանգարանների բարեկամներ» ընկերության նախագահն է: Ընկերություն, որն ուղեցույցի հրատարակման դրամագլուխը հայթայթեց Ֆրանսիայում ու Միացյալ Նահանգներում: Ճիշտ է, այս ուշագրավ գրքի լույսընծայումը հիշյալ ընկերության առաջին գործնական քայլն է, բայց բարեբախտաբար ոչ վերջինը: Մեր բարեկամները առաջայում իրականացնելու շատ ծրագրեր ու նախագծեր ունեն:

Չեռնիս է այս շքեղ հրատարակության առաջին օրինակներից մեկը: Նախ եւ առաջ աչք են շոյում գեղեցված գունավոր վերատպությունների տպագրական բարձր որակն ու ճաշակով ձեւավորումը: Տպավորությունը, սակայն, գնալով խորանում է, երբ ծանոթանում ես Ս. Խաչատրյանի հեղինակած տեքստին: Այն ներառում է առաջին հերթին հայկական կերպարվեստն ու կիրառական արվեստը, նաեւ պատկերասրահում ցուցադրվող ռուսական եւ արեւմտաեվրոպական արվեստի հարուստ կիրճ պատմությունը: Ովքեր կյանքում շարադրել են գեթ մի նախադասարություն, լավ գիտեն մտքերը կարճ արտահայտելու դժվարությունը: Իսկ ուղեցույցի ժանրային շրջանակներն ուղղակի պարտադրում են գրության համառոտ ձեւը: Միանգամից ասենք, որ արվեստաբանին հաջողվել է սահմանափակ էջերի քանակում «տեղավորել»՝ փաստորեն ներկայացնելով հայկական կերպարվեստի ամփոփ ու ամբողջական պատկերը: Դրա համար հարկ է եղել խոսքն սկսել մեր հնագույն ռոմանկարչությունից եւ միջնադարյան մանրանկարչությունից, քանդակագործական արվեստի առաջին նմուշներից, ապա անդրադառնալ հայ գեղարվեստի զարգացման նոր պատմաշրջանին եւ ժամանակակից կյանքին: Գիտական առումով Ս. Խաչատրյանի խոսքը շահում է նաեւ նրանից, որ նա համահայկական արվեստի անքակտելի մասն է դիտում ու ներկայացնում նաեւ սփյուռքի գեղարվեստական ժառանգությունը: Նա ունի այն հստակ գիտակցությունը, որ *«մերվելով այս կամ այն երկրի մշակույթին՝ նրանց* (սփյուռքահայերի -Լ. Լ.) *արվեստը միաժամանակ մայր մշակույթի անբաժան մասն է կազմում»* (էջ 170):

Մյուս կողմից, շարադրանքի հեղինակը չի տարվել հայկական արվեստի թող որ հակիրճ պատմությունը ստեղծելու գայթակղությամբ, այլ մշտապես աչքի առաջ ունենալով պատկերասրահի այցելուին՝ նրան «ուղեկցում է» սրահից սրահ, ծանոթացնում այնտեղ պահվող գանձերին:

Թե ինչ է նշանակում գեղարվեստական նշանակալից հավաքածու ունեցող ցանկացած հաստատության, առավել եւս պատկերասրահի համար գիտական ուղեցույց կամ կատալոգ ունենալը, կարծում եմ, բոլորը գիտեն: Դա, առանց չափազանցության, անձնագրի արժեք ունի, որով կարող ես ներկայանալ աշխարհին եւ ներկայացնել քո ունեցածը: Չէ՞ որ մեզ մոտ պահվում եւ ցուցադրվում են գեղարվեստական անսանց նշանակություն ունեցող արվեստի այնպիսի ստեղծագործություններ, որոնց հեղինակներն են Դոնաթելլոն ու Տինտորետտոն, Այվազովսկին ու Սարյանը, Գառզուն ու Ժանսեմը, Կանդինսկին, Շագալը եւ ուրիշներ: Եթե ավելացնենք, որ ուղեցույցը հրատարակվել է երեք լեզուներով՝ հայերենից զատ նաեւ անգլերենով եւ ֆրանսերենով, ապա ավելի կկարեւորվի դրա դերը մեր ունեցած արժեքները գիտական շրջանառության մեջ դնելու եւ թանգարանների համաշխարհային ընկերակցությանն անդամակցելու առումով: Այն իր լուր աշխարհին հավաստում է, որ պատերազմական վիճակի մեջ հայտնված Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի սրտում՝ Հանրապետության հրապարակում, կա եւ գործում է հայ ու համաշխարհային արվեստի շատ գլուխգործոցներ ամբարող հայոց ազգային պատկերասրահը:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

Խոհուբոհ

❖ Հայաստանը բուժվեց կարմրուկից: Մնաց, որ բուժվի դասարկ աղիքների ոլորումից:

❖ Պատերազմական ռեժիմին անցնելու կապակցությամբ Ռազմիկ անունը կրող անձանց խնդրվում է ներկայանալ կառավարություն բարձրաստիճան պաշտոն ստանալու համար: Վրեժ, Մարտիկ, Նապոլեոն, Պայքար անուները կրող անձինք իրավասու են բողոքարկելու այդ որոշումը:

❖ Ագրարային նորաստեղծ կուսակցության հետ տնտեսաքաղաքական մրցության մեջ մտնելու համար առաջարկվում է հիմնել ծանր եւ թեթեւ արդյունաբերության, ինչպես նաեւ առեւտրական կուսակցություններ:

❖ Գրպանահատների դեմ պայքարելու լավագույն ձեւը ծակ գրպաններ ունենալն է:

❖ Ընտանիքի երջանկության երկրորդ կարեւոր նախապայմանն այն է, որ ամուսինները լինեն գործընկերներ:

Բոհեմական՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

Ֆիշերի եզրափակիչ հաղթանակը

ՍՊԱՍԿԻ-ՖԻՇԵՐ

30-րդ պարտիա

Հին հնդկական պաշտպանություն

1. d4 ձf6 2. c4 g6 3. ձc3 փg7 4. e4 d6 5. f3 0-0 6. փe3 ձc6 7. ձge2 a6 8. h4 h5 9. ձc1 ձd7 10. ձb3 a5 11. a4 ձb4 12. փe2 b6 13. g4 hg 14. fg c5 15. h5 cd 16. ձ:d4 ձc5 17. ձd5 փb7

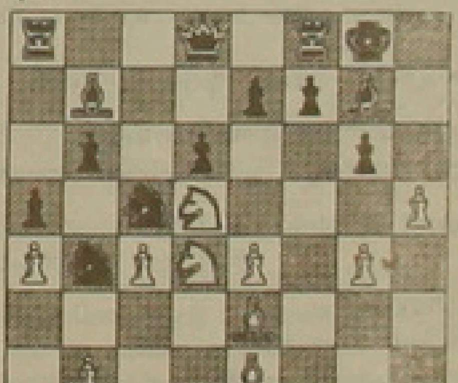

18. ձf5 gf 19. gf փ:d5 20. ed փ:b2 21. Սf1 Թd7 22. Թb1 փ:a1 23. Նg1+ Սh8 24. Թ:a1+ f6 25. Թb1 Նg8 26. Նg6 Ն:g6 27. hg Սg7, սպիտակները հանձնվեցին:

18-րդ քայլում Սպասկին ձեռնարկեց ձիու զոհաբերություն, որը նրան փաստորեն որեւէ փոխհատուցում չբերեց: Կարծում ենք, որ սպիտակներն իրենք էլ առանձին հույսեր չէին կապում արկածային թվում սկսած գործողությունների հետ: Երկարատեւ մրցախաղից հոգնած Սպասկին ձգտում էր վերջ տալ ոչ-ոքիների շարանին, անկախ նրանից, դա կլինի հաղթանակի տեսքով, թե պարտության գնով: Ֆիշերը վստահորեն օգտվեց մրցակցի նման տրամադրությունից, մի քանի քայլում «հերքեց» սպիտակների զոհաբերությունը եւ տարավ բաղձալի 10-րդ եւ եզրափակիչ հաղթանակը: ■

Բաժինը վարում է Սուրեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ռոնկեստիի գավաթ

Կեցցես, «Հասիս» կամ մտահոգիչ հաղթանակ

Բասկետբոլի սիրահարներն արդեն երեւի տեղյակ են, որ Արովյանի «Հասիս»-ը Ռոնկեստիի գավաթի խաղարկության 1/16-րդ եզրափակիչում էլ երկու հաղթանակ է տարել եւ դարձյալ մրցակցի հարկի տակ: «Հասիս»-ը 1/8-րդ եզրափակիչի ուղեգիր է ձեռք բերել, որի մրցաշարն այլ սկզբունքով է անցկացվելու: Մյունխենում գտնվող ՖԻԲԱ-ի շտաբ-բնակարանում նախօրեին տեղի ունեցած վիճակահանությամբ ասպարեզում մնացած 16 թիմերը բաժանվել են 4 խմբի, որտեղ շրջանաձեւ մրցակարգով (սեփական եւ մրցակցի հարկի տակ) մրցաշարերում երկուական ուժեղագույնները քառորդ եզրափակիչի ուղեգիր են ձեռք բերելու:

Խմբային մրցաշարում «Հասիս»-ի մրցակիցներն են Ֆրանսիայի, Իտալիայի եւ Հունգարիայի ներկայացուցիչները: Արդեն հայտնի է նաեւ խաղացանկը: Նոյեմբերի 25-ին «Հասիս»-ը հանդես է գալու Ֆրանսիայում, դեկտեմբերի 3-ին՝ Հունգարիայում, 9-ին, 16-ին եւ հունվարի 6-ին հյուրընկալողի դերում է լինելու, իսկ խմբային մրցաշարի վերջին խաղում, հունվարի 13-ին ելույթ է ունենալու Իտալիայում:

Մեր թերթը գրել էր «Հասիս» ակումբի ֆինանսական դժվարությունների մասին: Եւրոպական որեւէ մրցաշարի մասնակցելու համար հսկայական ծախսեր են պահանջվում: «Հասիս»-ն իր փայլուն ելույթներով ակումբի ղեկավարներին փաստի առաջ է կանգնեցրել եւ հատկապես 1/8-րդ եզրափակիչում մեծ գումարներ կպահանջվեն, որպեսզի երաշխավորվի մեր հիանալի թիմի հետագա մասնակցությունը հեղինակավոր մրցաշարին, այլապես ՖԻԲԱ-ն կպատժի ոչ միայն «Հասիս»-ին, այլեւ հանրապետական ֆեդերացիային, 3 տարով զրկելով եւրոպական մրցաշարերին մասնակցելու հնարավորությունից: Վերջին երկու հանդիպումների մասին ահա թե ինչ է պատմում «Հասիս»-ի գլխավոր մարզիչ, սպորտի վարպետ Էդուարդ Հարությունյանը.

– Այս ուղեւորությունն էլ հեշտ չէր: Տեղ հասնելու համար 4 օր պահանջվեց, եւ այդ ընթացքում փաստորեն ոչ մի պարապմունք չանցկացրինք: Բանսկա Բիստրիցա քաղաքի «Սլավիա» թիմն անհամեմատ ուժեղ էր, քան մեր նախորդ մրցակիցը՝ Բելգիայի «Մինի ֆլաս Դամ»-ը: «Սլավիա»-ի կազմում հանդես էր գալիս նաեւ Մինսկի «Գորիզոնտ»-ի նախկին փորձառու խաղացողներից մեկը՝ 29-ամյա Նադեժդա Ֆյոդորովան, որի հասակն է 192 սմ:

1-ին հանդիպումն անցավ բացարձակ լարված եւ հավասար պայքարում: Մենք հաղթեցինք մեկ միավորի տարբերությամբ՝ 84:83 հաշվով: 2-րդ մրցավեճում արդեն մեր առավելությունը շոշափելի էր: Խաղն ավարտվեց 87:72 հաշվով՝ հօգուտ «Հասիս»-ի:

Կրկին բոլորն էլ փայլուն խաղացին, եւ դժվար է որեւէ մեկին առանձնացնել:

Անչափ արդյունավետ խաղաց Էմմա Բեգլարյանը (մարզասերներին տեղեկացնենք, որ վերջինս Սանկտ-Պետերբուրգից «Հասիս» է հրավիրվել մեկ տարի առաջ), որը երկու հանդիպումներում վաստակեց 61 միավոր: Ինչպես միշտ, արդյունավետ էր նաեւ Լյուբով Քոչարյանը, որն այս անգամ ցույց տվեց երկրորդ արդյունքը (42 միավոր): Մեր թիմին 33 միավոր բերեց Անահիտ Հակոբյանը: Ռոնկեստիի գավաթի խաղարկությունում, սկսած 1/32-րդ եզրափակիչից (64 թիմ), «Հասիս»-ն այն թիմերից մեկն էր, որ 4 անընդմեջ հաղթանակ տարավ եւ այն էլ հյուրընկալվելիս:

Նախկին ԽՍՀՄ-ից այս մրցաշարում պայքարը շարունակում է նաեւ Սանկտ Պետերբուրգի նախկին «Էլեկտրոսիլա»-ն: ■

Ա. ԲԱԲԵՆԿՈ. ՀԱՅ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻ ԱՐՄԱՎԻՐԻ ՀԱՏՎԱԾԸ ՀԱՏՈՒԿ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԻՔ ՈՒՆԻ

«Նոյյան տապան»-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ հարավ-արեւմտյան սահմանապահ զորքերի հրամանատար, գեներալ-մայոր Ալեքսանդր Բաբենկոն հայտնեց, թե ընդհանուր առմամբ ոչ մի միջադեպ Թուրքիայի հետ սահմանում չի փաստվել: Սակայն տվյալներ կան, որ Արմավիրի շրջանի Փշատավան գյուղի բնակիչներն անասուն են վաճառել Թուրքիային: Այս շրջանում սեփականաշնորհված հողակտորներն ընդհուպ մոտենում են սահմանին, եւ որոշ տղաներ անցնում են սահմանն ու մաքսանենգ ճանապարհով անասուն վաճառում Թուրքիայի քաղաքացիներին: Այս շրջանում տեղակայված սահմանապահ զորքերը բազմիցս ձերբակալել են մաքսանենգներին եւ հանձնել իշխանության տեղական մարմիններին: Սակայն շրջանի ղեկավարությունը ոչ մի քայլ չի ձեռնարկում: Բաբենկոյի կարծիքով, դա կարող է հանգեցնել լուրջ միջադեպերի եւ սադրանքների, քանի որ Թուրքիայի եւ Հայաստանի միջեւ սահմանային ազատ առեւտրի մասին ոչ մի իրավական պայմանագիր չկա: Թուրք զինծառայողները (ասկյարները) բազմիցս ձերբակալել են տեղի բնակիչներին: Թուրքական սահմանի խախտման այդ փաստը հասցնում են թուրք իշխանությունների դժգոհությունը: Գեներալ-մայոր Բաբենկոն բազմիցս դիմել է Հայաստանի Հանրապետության նախագահին եւ Նախարարների խորհրդին՝ նմանատիպ գործողությունների խափանման հարցում սահմանապահներին աջակցելու խնդրանքով: Դա համապատասխանում է «Հայաստանի տարածքում սահմանապահ զորքերի կարգավիճակի մասին» Ռուսաստանի Դաշնության եւ Հայաստանի վերջին՝ 1992 թ. սեպտեմբերի 30-ին ստորագրած պայմանագրին: Սակայն Հայաստանի կառավարությունը պատշաճ քայլեր չի ձեռնարկում: Բաբենկոն ցանկություն հայտնեց, որ Հայաստանի իրավապահ մարմինները եւ իշխանությունները հատուկ ուշադրություն դարձնեն այդ սահմանապահ հանգույցի վրա՝ հետագայում կոնֆլիկտներից եւ չնախատեսված միջադեպերից խուսափելու համար: ■

Բալթյան երկրները Ռուսաստանի հետ իրենց վեճը տանում են ՄԱԿ

Բալթյան հանրապետությունները ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալիին տեղեկացրել են, թե մտադիր են Անվտանգության խորհրդին դիմել, եթե Ռուսաստանը դադարեցնի իր զորքերի դուրսբերումը իրենց տարածքից:

Գլխավոր քարտուղարին ուղղված իրենց նամակում Էստոնիան, Լատվիան եւ Լիտվան նշում են, թե Ռուսաստանի կառավարության կողմից վերջերս առնված որոշումը, որն առկախում է զորքերի դուրսբերումը հիշյալ հանրապետություններից, *«հակասում է միջազգային օրենքին եւ 1992 թ. հուլիսի 10-ին Հելսինկիի գագաթաժողովում ընդունված որոշմանը: Ռուսաստանի վերոհիշյալ որոշումը բարդացնում է բալթյան հանրապետություններում քաղաքական իրավիճակը եւ լուրջ սպառնալիքի տակ է դնում հյուսիսային Եվրոպայում խաղաղության եւ կայունության գործընթացը»:*

Նույն հարցով Բ. Ղալին ՄԱԿ-ում Ռուսաստանի դեսպան Յուրի Վորոնցովի միջոցով նամակ է ստացել նաեւ Բորիս Ելցինից, որը ռուսական զորքի դուրսբերման մասին իր երկրի պարտավորությունները վերահաստատելով հանդերձ՝ բացատրել է, թե առկախումը կտեւի այնքան ժամանակ, մինչեւ բալթյան հանրապետությունները Ռուսաստանի հետ համաձայնագիր կստորագրեն դուրսբերման շրջանում այդ զորքերի կարգավիճակի մասին: ■

Ուսանողական կրքերը դժվարությամբ են հանդարտվում

Արդեն մի քանի օր է, ինչ ուսանողները դասադուլ են հայտարարել՝ առաջադրելով բազմաթիվ սոցիալական պահանջներ, որոնցից հիմնականը թոշակների բարձրացումն է: Ինչպես երեկ տեղեկացանք բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարար Վարդգես Գնունուց, նա եւ վարչապետ Խոսրով Հարությունյանը նոյեմբերի 9-ին երկարատեւ քննարկումներից հետո սկզբունքային համաձայնության են ձեռք բերել ձեռնարկել մի շարք միջոցառումներ, որոնցով մասնավորապես նախատեսվում է բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ուսանողների կրթաթոշակը հասցնել 1000, իսկ գերազանցիկներինը՝ 1400 ռուբլու, ասպիրանտներինը՝ 1600 եւ դոկտորանտներինը՝ 2000 ռուբլու: Նախատեսվում է նաեւ թոշակների համար նախատեսված գումարի խնայողությունների հաշվին առավել կարիքավոր ուսանողների թոշակն ավելացնել լրացուցիչ եւս 25 տոկոսի չափով, ինչպես նաեւ բոլոր տեսակի տրանսպորտային ծառայություններից (բացի մետրոյից) օգտվելու համար սահմանել զեղչ 65 տոկոսի չափով: Ըստ ձեռք բերված համաձայնության, 1992-93 ուսումնական տարվա երկրորդ կիսամյակից բոլոր բուհերում կվերաբացվեն ռազմական ամբիոնները:

Պրն. Գնունին այն կարծիքին էր, որ փաստորեն արվել է անհնարինը, քանի որ նույնիսկ ամենահամեստ հաշվումներով վերոհիշյալ միջոցառումները տարեկան կարժենան ավելի քան 200 միլիոն ռուբլի: Ըստ նրա, ուսանողները պետք է որ բավարարվեն նման միջոցառումներով, որովհետեւ նրանց հետ նախնական հանդիպումների ընթացքում կայացած զրույցներն այդ են վկայում: Երեկ առավոտյան նախարարի աշխատասենյակում էին գտնվում ուսանողների ներկայացուցիչները, որոնք, նախարարի խոսքերով, բավականին լավ ընդունեցին իրականացվելիք միջոցառումների նախագիծը:

Եւ այնուամենայնիվ երեկ Նախարարների խորհրդի շենքի դիմաց հավաքված ուսանողները հակված չէին բավարարվել խոստացված միջոցառումներով եւ մտադիր էին պայքարել մինչեւ վերջ: Ի դեպ, պրն. Գնունին այն կարծիքը հայտնեց, թե կուսակցական ուսանողական միությունների գործունեության մեջ քաղաքական ուղղվածության միտումներ են նկատվում:

Ինչպես երեկ երեկոյան տեղեկացանք Նախարարների խորհրդի լրատվական կենտրոնից, ուսանողները համաձայնել են տրանսպորտային ծառայություններից օգտվելու զեղչին: Իսկ ինչ վերաբերում է կրթաթոշակներին, ապա նրանք խոստացել են քննարկել առաջարկությունը եւ պատասխանել: *Մ. Բ.*

Իրանահայերի հոգեւոր առաջնորդը քննադատում է բոսնիացիների ջարդերը

Իրանահայության հոգեւոր առաջնորդ արքեպիսկոպոս Արտակ Մանուկյանը «Ջոմհուրիյե Էսլամի» լրատվական գործակալության թղթակցի հետ հարցազրույցի ընթացքում հայտնել է. *«Սերբերի կողմից Բոսնիա-Հերցեգովինայի մուսուլմանների ջարդը ինչ պատրվակով էլ որ կատարված լինի, քրիստոնեությունը դատապարտում է այն»:* Այդ կապակցությամբ քննադատելով ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի լռությունը, այն կասկածելի համարեց: Արքեպիսկոպոս Արտակ Մանուկյանը նշել է նաեւ, թե *«Անվտանգության խորհրդի հիմնարար սկզբունքները ենթադրում են, որ այն չպետք է անտարբեր մնա աշխարհի ցանկացած անկյունում կատարվող արյունահեղությունների եւ մարդկանց սպանությունների նկատմամբ»:* Վերջում նա ավելացրել է. *«Թեհրանի առաջնորդարանը, հենվելով Իրանի Իսլամական Հանրապետության քաղաքականության վրա, պատրաստ է հնարավոր բոլոր միջոցներով օգնել Բոսնիա-Հերցեգովինայի անպաշտպան ազգաբնակչությանը»:* ■

Լուրերի Հոսք

Վրացի Ջոնը Կիեւում

Նոյեմբերի 15-ին պաշտոնական այցով Կիեւ կժամանի Եվրոպայում ՆԱՏՕ-ի զորքերի գլխավոր հրամանատար Ջոն Շալիկաշվիլին: Ուկրաինայում, պաշտպանության նախարարության մամուլի ծառայության հաղորդագրության համաձայն, նախատեսվում են նրա հանդիպումները նախագահ Լեոնիդ Կրավչուկի, վարչապետ Լեոնիդ Կուչմայի եւ պաշտպանության նախարար Կոնստանտին Մորոզովի հետ: Նոյեմբերի 17-ին Շալիկաշվիլին կանցկացնի այցելության արդյունքներին նվիրված մամուլի ասուլիս: ■

Ժիրինովսկին կմեկնի Իրաք

Նոյեմբերի 15-ին Ռուսաստանի լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցության նախագահ Վլադիմիր Ժիրինովսկին կմեկնի Իրաք: Ինչպես հաղորդեցին կուսակցության մամուլի կենտրոնում, նախատեսվում է, որ նա ելույթ կունենա ազգային հեռուստատեսությամբ: Բաղդադում Ռուսաստանի դեսպանատանը Վլադիմիր Ժիրինովսկին կանցկացնի այցելության արդյունքներին նվիրված մամուլի ասուլիս: ■

Մեկ դոլլարը 403 ռուբլի

Երեկ Մոսկվայում կայացավ միջբանկային վալյուտային բորսայի հերթական սակարկությունը: Դոլլարի կուրսը կազմեց մեկ դոլլար 403 ռուբլու դիմաց: Նոյեմբերի 5-ին կայացած սակարկության ժամանակ այն հավասար էր 399 ռուբլու: Ռուսաստանի կենտրոնական բանկի միջազգային գործողությունների պետ Ալեքսանդր Պոտյոմկինի խոսքերով, վերջին 4 սակարկությունների արդյունքները վկայում են վալյուտային շուկայի փոքր-ինչ կայունացման մասին: Նա հաղորդեց նաեւ, թե Ռուսաստանի կառավարությունը եւ կենտրոնական բանկը մտադիր են ձեռնարկել մի շարք այլ միջոցներ ռուբլին ամրապնդելու համար: ■

6000 վագր աշխարհում

Կենդանական աշխարհի պաշտպան միջազգային ընկերություններն ահազանգ հնչեցրին երեկ, թե Հնդկաստանում մեծ արագությամբ ոչնչանում են վագրերը, գլխավորապես դեպի Ռուսաստան եւ Լաոս տարվելով կամ պարզապես որսորդներին զոհ դառնալով: Նրանց պնդումով, աշխարհում այդ կենդանատեսակից մնացել է ընդամենը 6000 հատ, որի 60 տոկոսը՝ Հնդկաստանում: ■

Լուրերը՝ Interfax-ի, «Սնարկի», «Նոյյան տապանի» եւ մեր թղթակիցների

ՄԻՄԻՐ

«ՄԻՄԻՐ»-ը սկանդինավյան աստված է, որն ունի կախարդական աղբյուր: Այդ ակունքից օգտվողը տիրապետում է աշխարհի բոլոր լեզուներին: Իսկ Օդին ցարը, որպեսզի տիրանա այդ աղբյուրին, զոհաբերել է անգամ իր աչքը: Այժմ էլ աղբյուրի ջրերը կհագեցնեն լեզու սովորել ցանկացողների ծարավը:

Ընտրեք եւ շուտով կտիրապետեք

անգլերենին, ֆրանսերենին, գերմաներենին, լեհերենին, ճապոներենին, թուրքերենին, պարսկերենին, արաբերենին:

Կարող եք ընտրել մեկից մինչեւ երեքամսյա ինտենսիվ, կամ 6-ամսյա դասընթացները:

«ՄԻՄԻՐ» կենտրոնը լեզվական գաղտնիքներ է բացում նաեւ գործարար մարդկանց, արտաքին առեւտրի բնագավառում մասնագիտանալ ցանկացողներին: Բիզնես անգլերենի դասընթացն ավարտելուց կստանաք հատուկ արտոնագիր, որը կգործի ԱՊՀ ողջ տարածքում:

«ՄԻՄԻՐ»-ը չի մոռացել նաեւ նրանց, ովքեր կցանկանան 6 ամսվա ընթացքում նախապատրաստվել բուհերի ընդունելության քննություններին (անգլերեն, գերմաներեն, ֆրանսերեն):

«ՄԻՄԻՐ»-ն օգնության ձեռք է մեկնում նաեւ հանրակրթական դպրոցների 7-10-րդ դասարանցիներին, որոնք այժմվանից ցանկանում են խորացնել իրենց ունակությունները լեզուների յուրացման գործում:

Դասընթացների համար կարելի է վճարել կանխիկ կամ փոխանցումով: Պարապմունքի ժամերը եւս կընտրեք դուք:

Եթե որոշեցիք դիմել «Միմիր»-ին, մի հապաղեք: Ձեզ սպասում են Կոմիտաս-46 հասցեում, հեռ. 25-30-01:

տեղեկատու

կօգնի
Ձեր ձեռնարկությանը

- ✓ *տարածել իր մասին անհրաժեշտ տեղեկություններ Հայաստանում եւ նրա սահմաններից դուրս*
- ✓ *դառնալ ճանաչելի եւ մատչելի ինչպես գործարար աշխարհի, այնպես էլ բոլոր հետաքրքրվողների համար*
- ✓ *աշխատել առանց միջնորդների*
- ✓ *արագ գտնել անհրաժեշտ գործընկերներ*

Տեղեկատվությունը տարածվում է հեռախոսով՝ անվճար, պարբերաբար հրատարակվող տեղեկագրքերով եւ կոմպյուտերային եղանակով

Տպավորիչ եւ ազդեցիկ գովազդներն անգամ անցողիկ են, իսկ մեզ մոտ գրանցված տեղեկությունները՝ մնայուն

հեռախոս
589 167
հավաստի, լիարժեք, արագ տեղեկատվություն

Հայաստանի Հանրապետություն
Երեւան, Վռամշապուհ արքայի 2/8

Ազգ

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Խմբագիր
ՀԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

52.16.35 գլխ. խմբ.
58.18.41 խմբագիր
56.28.63 տնօրէն

Apple® Macintosh® համակարգչային շարուածը «Ազգ» թերթի

Azg Daily, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

Editor H. AVEDIKIAN

ՀՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2

Գրանցման թիւ 65
Տպաքանակ 20 000
Ստորագրուած է տպագրութեան 10.11.1992
Դասիչ 69149
Պատուէր 1581

digitised by A.R.A.R.@